

გაზეთის ფასი: ერთი წლით თფილისში 7 მან., ნახევარი წლით 3 მ. 50 კან. თფილის გარეთ ერთი წლით 8 მან., ნახევარი წლით 4 მან., სპა თვით 2 მან., თითო ნამერი—15 კან.

ხელის-მოწერა მიიღება: თფილისში—«წერა კიასხვის გამავრ. საზოგადოების» კანცელარიაში და «კვალის» რედაქციაში, სპა-თის ქუჩაზე, № 35.

ტელეფონი № 734.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Редакция. «КВАЛИ».

შანაახსი: კადეკ ერთ ჟურ., დ. კოლხიდეღისა.—დეპუტა.—სხვა და სხვა ამბები.—კოჩქისხანდეციება.—რუსეთის ცხოვრება.—ნაპერწკლები, ნაპერწკაღისა.—აუცხან, მათ. ჩეს. თარ. თლ. ბაქრძისა.—სანდიკატ. მნიშვნელობის შესახებ.—ამ. კაკე. რეინის საუკუნადებოთ.—თრთადე სიტყვა წაწლობის შესახებ, აბუკინისა.—ქართული თეატრი.—წერ. რედ. მიმართ.—განცხადებანი.

კიდევ ერთ ჟურ.*)

ბურჟუაზიის პატრიოტობა მოკლებულაა ყოველგვარ იდეალურ მისწრაფებას. მისი „საყვარულ-სიბრალოლი“ ერის სუსტ ნაწილისადმი არ არის ნამდვილი საყვარული და არც ნამდვილი სიბრალოლი, — არა; უნაგარო სიყვარული და ნამდვილი სიბრალოლი ამ ჯურის ვაქებატორების ბუნებას ეწინააღმდეგება; მათ არ შეუძლიათ უნაგაროთ შეკვარან სომხობა-ხალხი, რადგან მათი უპირველესი მოთხოვნაა რაც შეიძლება მეტი სიმდიდრის შექმნა და არა მია გაფანტვა გულჩვილობით. რასაკვირველია, მოიძებნება ბურჟუაზიის ისტორიაში თითო-ორი პირი, რომლებმაც მთელი თავის ქონება ხალხის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად დახარჯა ისე, როგორც მრავალ მონას მეთუარას თავისი თავი დაოჯახა ბატონის გაჭირვებიდან დასახსნელათ. მაგრამ არც პარკელი და არც მეორე ფაქტი არ ამტკიცებს იმას, რომ სომხის ბურჟუაზია მზათა თავის ინტერესები ამავე რბოლს სომხ-ხალხს ან მონებმა სამუდამოთ დათმეს თავისი ინტერესები. ისტორია ნათლათ გვიჩვენებს სულ სხვას.

თანამედროვე ქველ-მოქმედება, რომლის შესახებ ენა-წყლიანი მწერლები ბევრი გრძობით აღსავსე სტატეებს სწერენ, არაა სიყვარულ-სიბრალოლია ნაყოფი. მაგრამ ქველ-მოქმედება მრავალ-გვარია. უფრო ყურადღების ღირსი საზოგადოებრივი ქველ-მოქმედებაა. ამ უკანასკნელს თუ ისტორიულათ გავითვალისწინებთ, უსათუოთ დავრწმუნდებით, რომ მას საფუძვლათ ყოველთვის პოლიტიკური მოსახრება უძევს. მაგ.: თუ რომში ხალხს პურს ურიგებდენ, ეს იმიტომ რომ ხალხი არ გამწარებულიყო შიმშილისაგან და არ ანჯან-ყებულიყო... აქ სიბრალოლი არაფერ შუაშია.

მაგრამ რა საჭიროა ძველ დროებიდან მაგალითების მოყვანა. პარიჟში ყოველ საღამოს ქალაქის საბჭოების შენობათა კარებთან დაინახავთ აუარებელ ხალხს ჩამწკრივებულს (ეს ხალხი რიცხვით ერთობ ბევრია ცოც დღეებში). ამ რაზმს

შეადგენენ ბავშვები, მოხუცნი ორივე სქესისა, დედები, რომლებსაც ძონძში გახყული ძუძუს მწოვარე ბავშვები გულში ჩაუკრავთ; აქ შეხვდებით მრავალ უსაქმოთ დარჩენილ მუშენს... რა უნდათ, რისთვის მოუყრია თავი ამდენ ხალხს ამ შენობის წინ? რისთვის არიან ასე დაღვრემილნი? რას უცდიან ამ სიტუაციაში ეს აღამიანები ძონძებში? ელიან მოწყვლევას, ბალეთს, რომ თავ-შესაფარში ღამე გაატარონ. მაგრამ ყველას ხვდება კი ბილეთი? ვისაც არ ელირსება ბილეთი—ის სად ატარებს ღამეს და—თუ ეს უბედური ძუძუს მწოვარი ბავშვს დედაა?..

ამას ქვია საზოგადოებრივი ქველ-მოქმედება. ქალაქი აძლევს თავ-შესაფარს ზოგიერთ უბინაოს. მართლაც საშიშარ მდგომარეობაში ჩაყარდნა დიდი პარიჟი, რომ მან ღატაკ თითვის თითო-ორი გროშიც არ გაიმეტოს და სიტუაციაში დახლოვს ყველა, ვინც კი თანამედროვე ცხოვრების ჩარხის ტრიალმა ულუკმა-პუროთ ქუჩაზე გამოყარა... მათ დაშოშმანებას და არ გამწარებას მოითხოვს არსებულ პირობათა დაცვის სურვილი...

ცალკე ჯგუფების ან ვაქარ-ჩარჩების სულ-გრძელობაც ასეთივე ფსიხოლოგიური საზომით უნდა გაიზომოს. თითვეული წრე წვრილ ვაქარ-ჩარჩებისა ან სხვილ კომერსანტებისა და ბანკირებისა ცდილობს რაც შეიძლება მეტი მომხრე, მეტი დამხმარე მოიპოვოს. ამისთვის თითვეული წრე იძულებულია რითიმე აამოს იმათ, ვისიც დამხარება მას ესაჭიროება და სავლეთ ევროპაში მდიდრები უკაუბებენ დიდ თანაგრძობას გლენებს, მუშებს, წვრილ ვაქარებს, რომ მათ დატყუონ თერთი კენჭები სახელმწიფოს წარმომადგენელთა არჩევის დროს. ხშირათ ღარიბ ხალხს გაუმართავენი სკოლებს (რასაკვირველია; თავის გემოს მიხედვით...) ან გაუწევენ სხვაგვარ დახმარებას და შემდეგ მათი არჩევისა პარლამენტში, ისეთ კანონებს და წესებს შემოიღებენ და განამტკიცებენ, რომელთა მეოხებით თვით მათივე მიკომარეობა ბევრათ გაუმჯობესდება. ამნაირათ, ქველ-მოქმედებით, ზოგიერთი პირების დაჯილდოვებით ეს ვაქ-ბატონები შეენივრათ ემსახურებიან ბურჟუაზულ მიზანს.

*) იხ. „მგ.“ № 44 და 45.

რუსეთში ქველ-მოქმედებას ხშირათ იწვევს საპატრიო მოქალაქობის სახელის და ან ორდენ-ჩინების მიღების სურვილი. მაგრამ არიან, რასაკვირველია, გულ-წრფელი, უანგარო ქველ-მოქმედნიც. დღეს მრავალი დიდი საქველ-მოქმედო დაწესებულება არსებობს და ამ გარემოებას შეეძლო მრავალი ადამიანის გულში ჩაენერგა სურვილი უანგაროთ დახმარებისა.

არის კიდევ მრავალი შემთხვევითი, მეორე და მესამე ხარისხის ფსიქოლოგიური მიზეზები, რომელნიც ხშირათ გულ-ქვა ადამიანსაც გამოაღებინებს საქველ-მოქმედო საქმისათვის ფულს; მაგრამ ამ შემთხვევებს ძლიერ ცოტა მნიშვნელობა აქვს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და მათ გამოკვლევას ჩვენ აქ ვერ შეუდგებით.

ეხლა დაუბრუნდეთ ადგილობრივ სომხობის ბურჟუაზიას. გაბატონებული სომხები ყოველგვარ შეღავათს აძლევენ სომხის ხალხს, რომ მან თბილისში ფეხი გაიმაგროს; ხოლო ბატონთა აზრი ისაა, რომ ამით გაამრავლონ თვისი კლიენტები. მაგრამ ეს კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ ეს უკანასკნელნი, ე. ი. კლიენტები, მეტს სარგებლობენ თვის შემწეთაგან, ვიდრე შემწენი თავის კლიენტთაგან. სრულიად არა. სომხების ბურჟუაზია თხოულობს მათგან მეტ მსხვერპლს, ვინემ მოწყალეობა იძლევა. კლიენტები მუდამ ღარიბი და დამოკიდებული უნდა დარჩენ და მათი ერთგულებით და შრომით უნდა გაძლიერდეს, განმტკიცდეს ეკონომიური და საზოგადოებრივი მდგომარეობა მათი მწყალობლებისა.

მაშასადამე, თუ ეს ვაე-ბატონები ჩარჩ-ვაჭრებს წარმოადგენენ საქართველოში და თუ მათი ინტერესები ერთნაირათ ეწინააღმდეგება როგორც ქართველი ხალხის ისე ღარიბ და მშრომელ სომხთა ინტერესებს, მაშინ ეს ორი ელემენტი (ღარიბი, მშრომელი ქართველობა და სომხობა) ძმურათ უნდა შეერთდენ საერთო მტერთან საბრძოლველათ.

მაგრამ ქართველებმაც თავის წრიდან უკვე წამოაყენეს ჩარჩ-ვაჭრები... განა იმათ ხელი უნდა დავაფროთ! ნუ თუ ვინმეს გონია, რომ ქართველი ბურჟუაზია სხვა ერების ბურჟუაზიისაგან რითიმე არსებითათ განსხვავდება!? არა, ბურჟუა ყოველგან ბურჟუაა და ყოველგან ერთნაირათ სწოვს თავის მსხვერპლის სისხლს.

ზოგიერთს გონია, ვითომ ქართველ ჩარჩ-ვაჭრების გამრავლება საჭირო იყოს ქართველი ერის გაძლიერებისათვის. შემცდარი აზრია. ქართველ ჩარჩ-ვაჭრებთა გაძლიერება ერს უფრო დაასუსტებს, დააქვეითებს. შინაური მტერი-მოლაღატე გარეულზე უფრო საშიშარია. ექსპლუატატორი ყოველგან ერთნაირათ საზიზღარი და მანება ხალხისათვის. მიუხედავთ ამისა, ცხოვრების წინსვლა ყოველგან ბადებს ექსპლუატატორებს, როგორც აუცილებელ ბოროტებას. მაგრამ ეს კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ ცხოვრების ცუდ მხარეების და ძალების განვითარება-გაძლიერებას დახმარება უნდა გავუწიოთ... ერის ეკონომიური ზრდა უსათუოთ გაამრავლებს და გაასუქებს ჩარჩებს, მაგრამ, მეორე მხრით, იგივე ზრდა აღვიძებს გონებას, აზროვნებას და უჩვენებს ხალხს ამ ჩარჩების სიბოროტეს, სიყალბეს, სისაძაღლეს. პატრიოსანი საზოგადო მოღვაწე იმას კი არ ურნდა ურჩევდეს თავის მემამულე—მსხვერპლს, რომ ის მანურათ დანებდეს—დაემორჩილოს მყველფელს; პატრიოსანი მოღვაწე მოვალეა მსხვერპლს შეაგნებოს—ვინაა მტერი და რა გზით შეეძლება მას მტრის დამხობა. ანაირათ პატრიოსანი მოღვაწე ქვეშაობილ სამსახურს გაუწევს თავის ერის ნამდვილ წარმომადგენელს, გააძლიერებს ერის საუკეთესო შვილებს.

ხალხში შეგნების განვითარება და თავის დაცვის სურვილის აღძრვა იგივე ერის გაძლიერებაა; ხალხის დაცემა კი —ერის დაცემაა, რადგან ერის ბურჟი, ერის დიდების წყა-

რო, ერის საუნჯე —ხალხია და არა ბურჟუაზია. ნამდვილი შეგნებული მოღვაწე, მოღვაწე პატრიოსანი ისაა, ვინც ხალხის ინტერესებს არც ერთ შემთხვევაში არ ამსხვერპლებს ჩარჩების ინტერესებს. ბურჟუა ყოველგან და ყოველთვის დალატობს როგორც ხალხს, ისე თავის ერს, რადგან ერთის დალატი მეორის დალატიცაა.

გასუქეკუთ სომხს ჩარჩს აქა-იქ ქართველი მქლე ჩარჩი უწევს მეტოქეობას... რა უნდა ქნას პატრიოსანმა ქართველმა მოღვაწემ? ნუ თუ ის ქართველ ჩარჩის გასუქებას ამსხვერპლებს ქართველ ხალხის ინტერესებს?! ნუ თუ ის ერთ ჩარჩს გამოესარჩლება მეორე ჩარჩის წინააღმდეგ მხოლოთ იმიტომ, რომ ერთი—შინაურია და მეორე—გარეული!?. *)

ამ საგანზე ზოგიერთებს ახირებული შეხედულობა აქვთ. მათი აზრით თანამემამულე ჩარჩ-ბაცატთა გამრავლება და ეკონომიურათ მათი გაძლიერება იგივე ერის წინ წაწევია...

ზევით უკვე აღნიშნეთ ერის რომელ ელემენტს უნდა გამოესარჩლოს პატრიოსანი შეგნებული პატრიოტი-მოღვაწე. ერის, სახელმწიფოს განვითარება ძველ დროში და ეხლა ძლიერ განსხვავდება ერთი მეორისაგან. ძველ დროში თითოეული ერი, სახელმწიფო გაცილებით უფრო განცალკევებული კარჩაკეტილი იყო. თუმცა მაშინაც ერს ყავდა თავისებური ჩარჩები; მაგრამ საერთო პირობები სულ სხვა იყო. დღეს ბურჟუაზიას სამშობლო არა აქვს. მისი სული ფულში ჩასახლდა და ფული კი მხოლოთ იქ მიდის და ისეთ პირობებს ეძებს, სადაც და რომელშიდაც ის უფრო სისწრაფით გაიზდება. ფულს თავის ფსიქოლოგია აქვს და ეს ფსიქოლოგია დღეს ბურჟუაზიის ფსიქოლოგიათ იქცა. ფულმა შებრალება არ აცის; მას სამშობლო არა აქვს და არც სიყვარული რომელიმე ერის შვილებისადმი. ის ცეოცია. ასეთია ფულის ბუნება და ასეთია თვისება ბურჟუაზიის სულისა, რომლის სამშობლო მხოლოთ ფულია.

თუ ეს ასეა, მაშ ბურჟუაზიათა გამოსარჩლება ნამდვილი პატრიოტობას, ერის დაცვა-გაძლიერებას ეწინააღმდეგება. ეს აშკარაა.

პატრიოსანი დი სამშობლოს სიყვარულით გამსჭვალულ მოღვაწის სიმპატია უნდა ეკუთვნოდეს იმათ, ვისიც სული ფულში არ ჩაბუდებულა, ვინც ცდილობს ადამიანის სული ეგოისტი ფულის ბრქვალეებიდან დაიხსნას...

დ. კვლხიძელი.

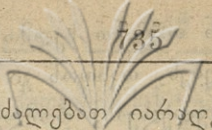
(შემდეგი იქნება).

დ ე ვ ე უ ა

ადგილობრივ გაზეთებს დეპეშით ატყობინებენ: 26 ოქტომბერს, კიევის სამხედრო-საოლქო სასამართლომ გაარჩია სიქმე დამნაშავეისა, რომელსაც უნდოდა ხარკოვის გუბერნატორის მოკვლა. დამნაშავეს მისაჯა ყოველ-გვარ უფლების და უპირატესობის ჩამორთმევა და სიკვდილი ჩამოხრჩობით.

*) არის ისეთი მომენტი, კერძო შემთხვევა, როდესაც პატრიოსანი მოღვაწე დაიჭერს ერთი ჩარჩის მხარეს მეორე ჩარჩის წინააღმდეგ. მაგ.: როდესაც სადავო კითხვის ანე და არა ისე გადაჭრას ხალხს შეუძლია მოუტანოს რამე სარგებლობა. მაგრამ აქ დიდი სიფრთხილე ჭირდება პატრიოსან მოღვაწეს. მას ერთი რამ მუდამ უნდა ახსოვდეს: ერთ ჩარჩთან მეორე ჩარჩის წინააღმდეგ ზავის შეკვრა უნდა იყოს განსაზღვრული ყვეთვის თითო ნომენტით, თვითუფლი შემთხვევით, გათავდა რომელიმე სადავო კითხვის გადაჭრა და ზავიც უნდა შეწყდეს.

თავადმა ორლენსკიმ წარმოადგანა უკვე შევრდომილესი თხოვნა დანაშაულის პატივებისათვის.

ხელმწიფე იმპერატორმა კეთილ ინება და სიკვდილით დასჯა შეცვლილ იქმნას კატორგაში უვადოთ გაგზავნით.

სხვა-დასხვა ამბები.

ქალაქის საქმეთა საგუბერნიო საკრებულომ ახალ ხმოსანთა არჩევნები თფილისში კანონიერად იცნო წარმოებულნი; ხოლო ხმოსანთა რიცხვიდან გამორიცხა: მე-3 საარჩევნო ნაწილში ბ-ნი ზღვუკინი, რომელმაც თანასწორი რიცხვი კენჭი მიიღო; 1-ლ ნაწილში კ. ს. სარკისოვი, რომელსაც უფლება არ ქონია კენჭი ეყარა. ამათ მაგიერ ხმოსნებათ შერიცხეს კანდიდატები: ვ. სააჯიშვილი, ფ. ჰინი და ნ. გრიჭუროვი. გამორიცხა აგრეთვე, თანახმად თხოვნისა, თავ. გ. დიასამიძე.

მთავრობას გადაუწყვეტია, ტელეგრაფის მათეულები გააბას სოტუმიდან ნოვოროსიისკამდე, ტფილისიდან ახალციხამდე და ბაქოდან სელიანამდე.

როგორც გახტებები იუწყებიან, ფინანსთა სამინისტროში მალე დასრულდება განხილვა იმ პროექტისა, რომელიც დიდი ხანია შეადგინა თფილისის გუბერნატორათ ყოფილმა თავ. გ. დ. შერვაშიძემ სასოფლო-სამეურნეო თანხების შედგენისა და ხმარების შესახებ.

ამას წინათ მეტეხის საპრობირეს მღვდელმა მ. ჯავაშვილმა სთხოვა გუბერნატორს, ნება დაერთოთ პატიმართების საჯარო სკოლა გაეშალა. გუბერნატორს მოუწონებია მ. ჯავაშვილის შუამდგომლობა და ნება დაურთავს. ჯავაშვილს ფულიც შეუკრებია სკოლის მოსაწყობათ და წიგნებისა და სხვა საჭირო მასალის მოსაპოვებლათ. ამავე საქმისთვის საგუბერნიო საპატიმროთა კომიტეტს შეუწირავს 120 მანეთი. სკოლა უკვე მზათ არის და სწავლა უნდა დაეწყოთ 3 ნოემბერს. მასწავლებლობა უკისრიათ ბ. ბ. ხრამელაშვილს, დუმბაძეს და ბუჭურაულს.

როგორც გახტებები გვაუწყებს ჩაქვანში 31 ოქტომბერს, ნაშუადღევს 3 საათზე რკინის გზის ლიანდაგის ისართან ექვსი შეიარაღებული კაცი თავს დასცემია საუფლისწულო მამულის ბუნჯვალტერს. ბოროტ-მომქმედებმა გაძარცვეს იგი, ამასთან მიძიმედაც დასჭრეს. ბუნჯვალტერს თან 4000 მანეთი ჰქონია, მაგრამ ძალიან ცოტა წაუღიათ, რადგან ფული დამალული ქონდა თურმე. დაჭრილის მისაშველებლათ მუშები გაქანებულან, მაგრამ ბოროტ-განმზრახველთ იმათთვისაც უსრულდით და ერთი მიძიმეთ დაუჭრათ.

ამ დღეებში განჯის გუბერნატორმა განკარგულება მოახდინა, რომლის ძალითაც მომავალ დეკემბრის პირველ რიცხვიდან აღკრძალულია ყოველ-გვარი თოფ-იარაღის, ხმალი-ხანჯლის ტარება განჯასა, ნუსხა და შუშაში. იარაღის ტარება თუ ვისმეს უნდა, ამის ნება უნდა გუბერნატორისაგან გამოითხოვოს ყოველწელიწადს—პოლიცემისტრისა თუ მაზრის უფროსის საშუალებით. ვისაც ნება მიეცემა იარაღის ტარებისა, ჯეროვნათ დამტკიცებული მოწმობა თან უნდა ატაროს, რომ პირველივე მოთხოვნილებისამებრ პოლიციას წარუდგინოს.

იმავე დღიდან იმავე ქალაქებში აღეკრძალებათ იარაღებით ვაჭრობა იმათ, ვისაც გუბერნატორისაგან უნდა უნდა ექნებათ. იმა გარდა, ვაჭარს უნდა ქონდეს ქაღალდი, უნდა ზაიწროს, რამდენი და რაგვარი იარაღი აქვს და ვის როდის, რომელი იარაღი და ვისი ნებართვით მიუცია. ასეთი ნებართვის ქაღალდები გამყიდველმა უნდა ჩამოარი ვას შეიღვევოს და თითონ შეინახოს, როგორც საბუთი.

როგორც შევიტყვეთ, საზოგადო კრება ქართულ დრამატიულ საზოგადოებისა ამ თვეში მოხდება.

ამ დღეებში ქართულ დრამატიულ საზოგადოების გამგეობა და მოწვეული ზირები დაამთავრებენ საპრემიოთ წარდგენილ პიესების კითხვას.

უკანასკნელ ღრის თფილისში გავრცელდა სხვა და სხვა გადამდები სენი. მართა უკანასკნელ კვირის განმავლობაში, სასანიტარო-საექიმო საბჭოს ცნობებით, 22 კაცი გახდა ავით გადამდებ სენით, უმეტესათ ქუნთრუშითა და დიფტერიით.

თბილისის პოლიცემისტრს უცნობებია ქალაქის გამგეობისათვის, რომ მომავალ წლისათვის არცვის ნებას არ მივცემ სანიკიტნო ან ტრაქტირი გახსნას შენდგე ქუჩებზე: გოლოვინის და მიხეილის პროსპექტზე, ვერის აღმართზე, ოღვინსკისა, ლორის-მელიქოვისა და იმ ქუჩებზე, სადაც მჭიდროთ მოსახლეობაა.

რადგან ამიერ-კავკასიის რკინის გზებზე ყალბი სამგზავრო ბილეთების გავრცელება აღმოჩნდა, ამიტომ განზრახვა აქვთ ამ გზებზე ახალი სახის ბილეთები შემოიღონ.

ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლი თავ. ს. ნ. ლორთქიფანიძე და ქუთაისის ქალაქის მოურავი დ. ა. ლორთქიფანიძე მომავალ თვის პირველ რიცხვებში თურმე აპირებენ პეტერბურგს გაემგზავრებან. ქალაქის მოურავსა სურს გზათა მინისტრს სოჩაში ჩაუსწროს, რომელთანაც ქუთაისზე რკინის გზის გაყვანის შესახებ უნდა იშუამდგომლოს.

რედაქციამ მიიღო ორი წიგნი: 1) ისტორია კათოლიკობისა ქართველთა შორის XIII საუკუნოდან ვიდრე XX საუკუნომდე მღვდელი მ. თამარიშვილი თფილისი. 1902 წ. გვ. 844—XII. 2) Армяескіе ученые и воинопіе камни, И. Г. Чавчавадзе. Переводъ Н. И. Алексѣевъ-Месхіева.

კორესპონდენციები.

დ. ხონი. მცხარებთა რიცხვი ამ უკანასკნელ ხუთი წლის მიმდინარებაში დ. ხონში შესამჩნევად გაიზარდა. სოფლები: ივანდიდს, კუხს, მანთლახს დღითა დღე ტოვებენ მკვიდრნი და სამუდამათ დ. ხონში ესახებიან. ხონში მოსახლეობის მსურველთა რიცხვის გადიდება შესამჩნევად მოუმატა მიწებს ფასი: დღეს ხონში სამოსახლოთ ოთხ-კუთხა საყენი მიწა იყიდება ანა ნაკლებ ოთხი მანეთის. უმეტესი ნაწილი ახლათ გადმოსახლებულებისა ვაჭრობას ეტანება.

ზარასკეობით დ. ხონში სოფლებს შემაჯავთ სხვა და სხვა ჩიკთები, შემაჯავთ ცხოველები გასასუიდათ; გამუდმულები და შეადგულები ხდიან ბაჟს შემტახილ საქანელზე. შეკრებილი ფული მიადის დაბის სხვა და სხვა საჭირთების დასაქმეთადაცლათ. ს უსურველია, რომ იმ ზნით, რომლებიც ზარასკეობით ბაჟს კრუ-

ფენ თავიანთ ხელმოწერადა კვატანციაში მაცენ ვისკანაც ბაჟს იღებენ, თვაითნ კი ტალხი დაიტოვან. ამით ისინი დაიხსნან სოფლებს, რომლებსაც თავიან გამოუგდებოდათ ორჯელ სდებთ ბაჟი, და თანაც ხათლათ ნახკეხეა იქნება ტალხებში, თუ რამდენი ფული იკრიბება ხანსკეობით. ამგვარათ ბაჟის შერეფლებიც განთავისუფლებიან ცილის-წამებისაგან.

ხანში არსებობს „Санитарная комиссия“, მაგრამ, რასაკვირველად, მარტო არსებობს არ ვინა, არსებობსთხ ერთთ სანჰირა მოქმედება და აი, სწორეთ ეს აგლა ჩვენ სანიტარების. ხშირათ შეხვდები ხანში დაუწყებდელ, დაუსრულებელ ქუჩებს, ზოგ ალკან ცხვირ ახვეული თუ გაიული ქუჩებში, თორემ ისე შეუძლებელია. ერთხან სხნელები ძალიან მონდომებელი იყვენ ს. მოიდანის და დ. ხონის შემადერთებელი ხადა აგრა ცხენისწვალზე, რამდენჯერმე კადევაც შეკრიბა პატარეკმულმა ავანე შარამიძემ ხონელები ერთათ და თხვავ დასმარება აღმოჩინა. ხონელებმაც აღუთქვეს დასმარების აღმოჩენა, განსაკუთრებით ვაჭრებმა, რომელთათვის ხადს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამ ყაშიათ კი ამ საქმისათვის მოქმედება და ბასია სრულიათ შეწყვეტილია. იმედია ავანე შარამიძე ამ სამხატაურ საქმეს შეუსრულებელს არ დატოვებს.

ილია ბახტაძე.

სახით გლეხი სხვის მაწახე ისთის ბაჟს!). ხალხ აქაური მაწის ქრევაზე, ორთა შუა რიცხვით რომ ვააცარიშთო, მოდის 40 ფუთამდე სიმინდი. თითო კამოს კი შეუძლია დამუშავება 7 ქრევა მაწისა. მაშასადამე მას შეუძლია მაიკვანოს დაწინაურება ორდით 7 ქრევა მაწახე არა უმეტეს 280 ფუთი სიმინდისა. აქედან მაწის შესაკუთრებისათხ დალათ მაქვეს 140 ფუთი სიმინდი, ხალხ მას კი რჩება მოსავლის ნახევარი — 140 ფუთი სიმინდი და ხშირათ 100-ც.

სწორეთ ეს 140 ფუთი სიმინდი მთელი „სამდიდრე“ აქაური შეურნე—გლეხისა, რომლის მოხობებისათვის დღეს დამქსთან სწორებდა ის მთელი წლის განმავლობაში და რომელიც ერთათ ერთი ჯადო „მალამო“ მასა ათას-გვარი ჭირ-ვარამის „დამამებელ-დამაფუხებელი“. ამ „უმეტეელა წყაროთი“ უნდა დაავადოთ ფალას გლეხმა—სახელმწიფო გადასახადებიც, მღვდელიც, მამასახლისიც, მასწავლებელიც; უნდა გაისტუმროს დამუშავებული მიწის, საბაღისა და შეშის (ტყის) ბაჟები; უნდა წაადან-წაადამდე გამოკვებოს და შემოსოს გლეხის ოჯახობა... თუ რა ერთს დაუდებს მტლათ ეს რადაც 140 და თუნდაც 150 ფუთი სიმინდი, ადვილი მისახვედრია! ეს კარგ მოსავლიან წლებში, ისეთებში კი, როგორც წარსული (1091) და მიმდინარე წლებია, გლეხი ხშირათ სრულიათ ვირში ჩალა-გამოვლებული და ეინულზე განურებული რჩება, მით უმეტეს რომ, მიუხედავათ მოუსავლობისა, ის დალას მანც კაი მოსავლიან წლის ვვლობაზე ისდის. იყო მაკალითები—მაწახე დალის განსატუმრებელიც არ მოსულა და გლეხი კი იძულებულია ეოფილას „სხვა წყაროდან“ გადაეხად. თუ რა უკადურეს გაჭირვება-განსაცდელს ითმენს გლეხი ასეთ წლებში, ამას დასახურებლათ სავარაზისა მოვიყვანოთ მდგომარე წაადან ზოგაერთი ფაქტები: ჯერ კადევ მასის ვირველსავე რიცხვებში ამ სოფლის 120 გლეხმა თხონათ მიმართეს ერთ ერთ შებატონეს: გვიყავ წყალობა. ლამის ცოლ-შვილი შიმშილით დაკვებოდას, გასესხე სიმინდი და ახალ მოსავლას დროს ჩვეულებრავ ერთი ორათ ვვახდევინეთ... აღმოჩნდა, რომ გლეხები დამუშავებულენ, რომ მათ აზრალის შუა რიცხვამდე არ მიეფლობათ სსტმელი სიმინდი. მთელს ზეფხულს სოფელში საშინელი შიმშილობა მძვინვარებდა. ხალხი მჭადის მაგიერ—მარტო კევერა მხალის შეჭამდაზე, მახარებელ ნედლ სიმინდის და ხანზე, ხანტა-მისხლის ფაფი-ნახე და ხალზე გადადიოდა ჯერს. ასეთმა სკვებმა გამოიწვია კუჭისა და მუცლას ნაირ-ნაირი სხეულებანი. გაჭირვება იქნადის კადლაურდა, რომ ჯერ კადევ 8 აგვისტოდან ხალხმა ჩვილ, ახალგულ-გაკეთებულ სიმინდს დაუწყო ტუნა და მხეზე შრობა, რომ ჯერ კადევ...

უკადურესა საღარბე-გაჭარკება და ბოლას სულათ-სორცამდე სრულიათ გადატაკება ეოველ-წლაჟ არა ერთს და ორ გლეხს სამუდამით ატოვებინებს სოფელს და გრძელი სახრით „ბედის საძებნელათ“ ქალაქის ქარხნებში მაერეკება. ასეთათ ლოდაკა დროისა და იტორაულ მოვლენათა განხებისა, რომლის ხანსხეფს სოფელი ციხის-ფერდი და მასთან მთელი გურანთის რაიონიც ვერ ასცდენა.

ე. სალუქვაძე

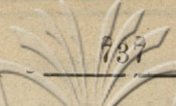
სოფ. ციხის-ფერდი (გურია). სოფელი ციხისფერდი, რომლის გავრით ეკონომიურათ დასრულება ამ წერილის საგანს შეადგენს, მდებარეობს გურანთის სამამასახლისოში, ოზურგეთიდან ჩრდილო-დასავლეთით 4 ვერსის დაშორებით. ამ სოფელს მდ. სკურდული ორ ნაწილათ ეოფს. ერთ ნაწილს, მდინარის მარცხენით მხრათ მდებარეს, ეწოდება ვაშნარი. სამხრეთ-დასავლეთის მხრით ს. ციხისფერდს აკრავს ოზურგეთიდან სადგ. ნატანებამდე მიმავალი საეტლე შარ-გზა, რომელზედაც დლათ და დამათაც შეუწყვეტილი მოძრაობაა. აქვე ასდის ჩამოურბუნენ მას გურია-აჭარის გაემავი შვილები—ნატანები და ყუყი. მდებარეობა ციხისფერდისა, როგორც სსზოგადოთ, მთელი გურანთისა, უმეტესათ დაკარდნადი და ჭაობიანია, ჭავა მეტის-მეტათ ნესტიანია და ანტი-ჰიგიენურია; რას შედეგიც ადგილობრავ შკადრთა სშირა ცვა-ცხელება და სხნის სიკეთელე-უფერობაა.

სოფელ ციხის-ფერდში, ვარდა ერთა შებატონისა და რვა კომლამდე ახნაურებისა, ეველს გლეხებისა, დაახლოებით 140 მოსახლემდე. აქაური წვირელ-ფეხს ახნაურები დიდი ხანია ვითათარებას გადატაკების ვსახე გამოურეგინა და დღეს გლეხებისაგან დაწარით განიჩევიან... გლეხები ეველს შეურნენა, მაგრამ მათ რად უმეტესობას (თათქმის მხ. ზრდც.) არა აბადია რა, ვარდა იმ ორად არმანი მაწის ნაკვეთებისა, რომელზედაც გულსავლავათ აზრთულია სხლას კარაკატურის მსგავსა—ეუახჯრო, უჭერ-უხერ, იატაკ-მოუკებელი და ისრით გადახურული ქახ-მასები, რომლებს შინაგანი მორთულობა ნამდვილი გოგია უიშვილისებურია. არიან ისეთი გლეხებიც, რომლებმაც სავუთარი მაწის ნატამადიც არ მოკებავებათ, ისინი მოსახლობენ შებატონის მამულზე და ეოველ წლაჟ მის მიერ დაკანონებულ გადასახადს ისდის (სამოსახლოზე 4—5 მანეთამდე).

ერთათ ერთი წენარი აქაური შეურნე—გლეხების არსებითი მოთხოვნილებათა და სხვა და სხვა გადასახადათ ასე თუ ისე დამავადე იფალებელი—სიმინდია. სხვა დარგს შეურნეობისა არ მისადევენ და არც საამისოთ საჭირთ ვირობები უწეობენ ხელს მის გავრცელებას. მაგრამ გლეხი, როგორც ვთქვით, მოკლებულია სავუთარ დასამუშავებელ მიწებს და ეს კი მას აიძულებს იმუშაოს სხვის მამულებში მისთვის არა ხელსაყრელ ვირობებით. აი მაგ.: ერთ ქრევა მაწახე ის ისთის დალას 20—25 ფუთამდე სიმინდს და ერთ მანეთსაც „საღურობის“ (ეს „საღურობა“ მას აქეთ შემოადეს, როცა მაწის რაოდენობის დავარათ ბაჟი დაედა; ამ

აშთაიისი (სახალხო წარმოდგენა). სამა-ოთხი წლის წინათ, როდესაც ქუთაისში სახალხო წარმოდგენები ვირველათ იკადებდა ფენს, „ივერიათ“ ფურცლებზე განსწავლულნი „უხრიაკელი პედაგოგები“ და „ქ ზიუელი ზანკები“ საში ელმს შიშის ზარმ შიბე-რო: ეს არის დავიდუბეთ, ხალხ, გაიყვნა, ზნეობა დაეცა, სახალხო თეატრი ჩვენი უნადგოა, შორი ქვეყნიდან ძალათ ვადმონერგა იო. ასე მოთქვამდენ ხალხის ზნეობის დამცველი სიბნელის მოციქულნი და წვევლა კრულვას უგზ ვნიდენ სახალხო თეატრის ხელმძღვანელთ. მაგრამ განვლდ დრომ და ქიზიუელ ზანკთა მოთქმა-გოდებაც თქვენმა ჭირმა წაიღო: „უნიადგო“ სინათლის სიბივი თანდთან გაიზარდა, ფართო ქუჩებიდან ქალაქის მივარდნილ კუთ-

ხეობში შეიჭრა და ტვირთ მიძიმეთ და მასწავლათა სარკმელშიაც შეხანათ. „უნიდაგო“ დაწესებულება სულ უფრო და უფრო გაღონიერდა. პირველ ხანებში თუ სანთლით საძებარი იყო სტენის მუშაგნი, სამაგიეროთ დღეს მსურველთა რიცხვი თითქმის ყოველთვის სავარისია. რეპერტუარიც თან და თან გაუმჯობესდა და ვიდრე უფრო ბასა და უმინაარსო დრამების მაგიერ—რომელითაც ადგილობრივმა დრამატოულმა დასმა საზოგადოებას თავი მიაბეზრა, სახალხო წარმოდგენების სექცია არჩევს ნამდვილ დროის შესაფერ, ხალხისთვის გასაკებ, შინაარსიან ზეესებს.

ასეთ შინაარსიან და ხალხისთვის შესაფერ (თუმცა არა ნამდვილ ხელფანურ) ზეესებათ უნდა ჩიოვდეს ქ. ახანის „გაცრუებული იმედები“ და ბ. დ. კლდიაშვილის „ირინეს ბედნიერება“, რომელიც 1 ნოემბერს წარმოდგინეს. მონაწილეობას იღებდნენ სპეციელ ძალები და წარმოდგენამაც ძლიერ კარგათ ჩაიარა. „გაცრუებული იმედები“ უფროდებო მიიზნენ ქ ქავთარაძემ და ბ. შევლიძემ—ზირველმა ნინასა და მეორემ სტეფან ზარდაღვის როლი. ქ. ქავთარაძეს გაბუნია ცაგარლის შემდეგ ზირველი ადგილი უნდა დაეთმოს, ის დაამზებებს ყოველ სტენას. ეს მეორე წელიწადია რაც ბ. შევლიძე ქუთაისის სახალხო თეატრს ემსახურება სულით და გულით; ამ ხნის განმავლობაში ჩვენ ბევრჯერ ვვიუარებთ მისი თამაშისთვის კინტო-პეტუა-ძმა ბაჭების როლებში, მაგრამ „მუშხინის“ ზარდაღების როლი ის ზირველათ გამოვიდა 1 ნოემბერს და უნდა ვთქვათ სიმართლე, დირსულადაც შესრულა, ბევრი უფრო კარგათ, ვიდრე ძმა ბაჭების როლები. სტეფან ზარდაღვი თავის ზრატოიული ფილოსოფიით—იუავ „ლოკი“, გაიხედ და ისე მოიქცეო, როგორც ყველა შენი ნაცნობები და მეგობრები იქცევიან, (ე. ი. სიმამლისთვის სინდისზეც ვი ხელიაიდე), სტეფან ზარდაღვი თავის „მუშხინური“ მორალით, სტეფან ზარდაღვი, რომელიც ყველას, ვინც მისავით არ ფიქრობს უჭკუოსა და „მეშინიის“ უძხის, რომელსაც ყოველისფერი რაც მუცლის კერძს და ნივთიერ სარგებლობას არ შეადგენს „მორტვი კანტაღა“ გონია, რომლისთვის უძრად „ხნ.ი.ი.“ უფრო მტრი ფასი აქვს, ვიდრე მუსიკას, ისე ცოცხლათ დაგვიხატა ბ. შევლიძემ, რომ დიხსის დარჩება ის ჩვენს მესხიერებაში. ზომ ასეთი არა სიმამტოური ზირია სტეფან ზარდაღვი, მაგრამ ის იმას ამბობს, იმას ჩადის, რაც ნამდვილათ რწამს და მსურველთა უმეტესობის თანაგრძობობაც მისკენ დარჩა. ეს ასეც უნდა უფრადიყო, რადგანაც მისი მოზირდაზირე ახალი თათბა: ქალი (რომელიც კურსებზე ეზირება და სერიოზობის ნიშნათ მუდამ წიგნებს ატარებს ხელით, ექიმშივილი ვანო და ვანო ადვოკატი—სახიობ, რომელიც თავის მოღვაწეობას ქველ-მოქმედებით დაწყო და ქველ-მოქმედებოც ვე გაათავებს, იმდენათ სუსტი და არა სერიოზული ხალხია— განსაკუთრებოთ ვანო და სონა, რომ მსურველთა სიმამტიას ვერ დაიმსახურებენ, თუმცა რაც ვი შეიძლება ვანოს როლი ბ. ჯავთარაძემ კარგათ ჩატარა. ბ. მიქელაძე ვი ვანოს როლი მოარბიუე ვავადერს უფრო წაავად და, ვიდრე სერიოზულ ადვოკატს, რომელსაც ადგილობრივი სხარდინები ძლიერ არ მოსწონს. კარგათ ჩატარეს თავიანთი როლები ქქ, გიგურმა, * -მა და ს.ს.მა, ბ. ნ.დმა და ბ. ვვიინაძემ.

„ირინეს ბედნიერებაში“ სამი უნთავრესი როლია: ფილინე ბარბაქაძის, აბესლომ სალამთაძის და ვიქტორის. ფილინე ტინიური იმერელია და ბ. ვ. ბალახივადემ ეს ტინი შევნივრათ დაგვიხატა. ზეესის ავტორს, რომელიც დაწერია ბ. ბალახივადის თამაშს, უთქვამს: ეს ჩემი ფილინე არ არის. ფილინე ბარბაქაძე, რომელსაც ჩვენ 1 ნოემბერს ვუუარებდით სტენასზე, შექმნილია მხოლოდ ბალახივადის მიერ.

აბესლომ სალამთაძე—გადავარების გზაზე მდგომი წოდების უკანასკნელი სასახელო შეიდა, თავზე ხელ ადებუდი, რომელსაც ქალი მხოლოდ იმიტომ უნდა, რომ ზირუტევილი ინსტიტუტი დიკამუფთოდეს, აბესლომ სანთლით საძებარი არ არის: შედით ქუთაისის ბულვარში და ხსავთ აბესლომს, შეიხედეთ ვასარიობში

და დინახავთ მას; აბესლომებით არის სავსე ქუთაისის სასტუმროები, უაბესლომით არ ჩივდის არც ერთი სოფლის დედასწული, არც ერთი ქორწილი კეთილშობილ ოჯახში, სადაც აბესლომის ხმალი სინლით უნდა გაისვაროს. აბესლომ გახლავს კეთილშობილ წოდებას დიდი შვილი, რომელიც შევნივრათ დაგვიხატა ბ. ქუჭმა.

ვიქტორი— აუცილებელი წევრია ყოველი საზოგადოების, უმისოთ შეუძლებელია როგორც ღვინი ისე ტირილი, უმისოთ ვერ ვათხოვდება კერც ერთი ქალი სოფელში, ვერც ერთი ახლავხდა ცოლს ვერ მოიფანს: ყოველგან ბიქტორის რჩევაა სჭირთ: ბიქტორ ჩემო, აბა შენ იგი და შენმა კანობამ, როგორ დაშენმარები ამ და ამ საქმეში. კეთილშობის მას და ისიც იმერულათ მოივდებს ქუდს თავზე და დახლის მიწახე: ასე დაიქცეს ჩემი ოჯახი თუ შენდა კეთილი არ მსურდესო. ყველასი შესაიღვილე ის არის, მისგან არავის არავერი წყენია, არც გული მოუფა ოჯახათ. და მხოლოდ ასეთ კაცს შეეძლო მდგარიყო აბესლომთან ირინე და და ზავლე რომამივილის შუა. ვიქტორის როლს თამაშობდა ბ. დ. ჩარვიანი და კარვადც ჩატარა, კარვად ჩატარა ირინეს როლი ქ. ვვიტაძემაც. დანარჩენი მოთამაშენი თავთავიანთ ადგილას იყვენ.

სათეატრო კომიუტის წევრებმა და მოთამაშეებმა ყოველი დონე იხმარეს წარმოდგენის კარგათ ჩატარებისთვის, რაც სახა ზნო თეატრს დიდს მომავალს უქადის. თეატრში ტევა აღარ იყო.

Parole.

რუსეთის ცხოვრება

გზათა სამინისტრომ გადასწვიტა დაარსოს 1903 წელს რუსეთის სხვა და სხვა ქალაქში ათი ახალი სატენხიყო სასწავლებელი-

— რეინის გზაზე შადა რუსეთში ამ უამათ დიდა სარდალობას: აუარებელი ზურია შეგროვილი სადგურებში. მატარებლების უქონლობის გამო, ეს ზური ვერ გააქვთ საზღვარ-გარეთ. ყოველ დღე თხოვნას თხოვნაზე გზავნიან ზურის მატარებები და ესევეებას სამინისტროს, ვვიშველეთ რამეო. ამ რიგათ 30 მილიონი იუთია სადგურებზე შეგროვილი. სოგან ზური ღებუა ვიდრე თურმე.

— ზეტერბურგში უბევ დაწყო სხდომები იმი კომისიისა, რომელმაც მუშათა დახლეუვის საქმე უნდა განიხილეს.

— როგორც სავარაუდოია, მოზავალ წელს საზინს საფოსტო დაწესებულებათაგან წმინდა შემოსავალი ექნება 35 მილიონი მანეთი, სოლო სატელეგრაფო—სატელეფონო დაწესებულებისაგან—22 1/2 მილიონი მანეთი.

— ზირველ ნოემბერს 30 წელიწადი შესრულდა მას შემდეგ, რაც მოსკოვში დედათა უმადელსი კურსები დაარსდა. 1872 წლის 1 ნოემბერს გაიხსნა ეს კურსები; 1888 წელს დაიხურა, მაგრამ 1900 წელს, 12 წლის შემდეგ, ხელ-ახლა გაიხსნა. 18 წლის განმავლობაში კურსებზე სრული სწავლა დამთავრა ორი ათასმა ქალმა. ამათ ვარდა იყვენ სხვებიც, რომელნიც ერთ-ერთ წელიწადს სწავლობდენ და ისმენდენ რომელსამე ზროფესორის ლექციებს.

— გზათა სამინისტროს აზრათ აქვს გამოსცეს ახალი წესები მუშანჭახეთა; იმათ თანაშემწეობათ და კონტრუტორთა მუშაობა-შესვენების შესახებ.

— ბ-ნო გინსბურგსა და რაზნობრტს შთავრებამ ნება დართოთ გამოსცენ ზეტერბურგში ეტრულ ენაზე ახალი საზოგადოებო და სალიტერატურო გაზეთი „დერ-ფრენდი“ (მეგობარი).

— ზეტერბურგის გრადონახალიკმა განკარგულება მოახდინა, რომ მუეზოვენი და მუკარენი, ქალაქის ზოლიციის გარდა, საიდუმლო ზოლიციასაც უნდა დაემარხადენ, ამისთვის საიდუმლო ზოლიციის გამგეობაში დაწესდა განსაკუთრებული მუეზოვეთა განყოფილება.

ნაკერძკლები

დნეს მისა მანათ და განბახლა მისა. — არაქვეა არაქვეა
 უკუაღა. — პროტოკოლა, პროტოკოლა უწინარეს უკუაღას. — 30
 საათიანი სამუშაო დღე ბათუმის საავტოკოფში.

ყველაფერი შესავალით უნდა დაიწყოს. ამბობს რატო-
 რიკო, — ამბობს ი. ქაჭავაძე „კაცია-ადამიანი“. მალე მეც
 შესავალით დავიწყებ. რასაკვირველია ყველა ადამიანი იცის
 თუ ვინ არი და რა არი ის. კარგათ იცის მგელია, გველია,
 თუ მელიაა. და თუ რომ ის მგელურ, გველურ, ან მელურ
 ღირსებით ირის აღჭურვილი, ყოველ ღონის ძიებას ხმარობს,
 რომ ეს ღირსებები დამალოა, მიაფუჭოს, ცდლობს საზო-
 ვადოებს თავი უმანკოთა უმანკოთ მოაზვნოს. და აუ ამ-
 გვარ ადამიანს მიუხვდი, აღნიშნე მისი მოქცევა და შესა-
 ფერი სახელი უწოდე, ოო... მაშინ მას გაბრაზებას საზ-
 ღვარი არა აქვს, ის მაშინ ყოველ ღონის ძიებას ხმარობს,
 რომ შენ, მისი გამომკნობელი, საზოგადოების წინაშე და-
 გამკიროს, გამოგლანძლოს და მათ გულთა მოაფანოს, ე. ი.
 ხმარობს ყოველგვარ გველურ საშვალეებას.

სწორედ ასე მოუვდა ვიღაც სპექტატორს ჩვენ შესა-
 ხებ. ამას წინათ ჩვენ აღვნიშნეთ ის უტყუარ ფაქტი, რომ
 სპექტატორი ჭიათურის ფაშის ყურ-მოჭრილი მონაა, ფაშის
 „ჯოხია“... აი ამას აუშურობენა პაწაწა გული პატარა სპექ-
 ტატორისა. ამ ვაჟბატონმა ჩვენ შენიშვნის შესახებ კონტრც-
 ვერ დასძრა და მეტი რომ ვერაფერი დაგვაკლო, მასებურათ,
 ლიტონ ფრაზებათ, გამოგვაყრუა: აი, შენ უნიჭო და უკ-
 ბილო მეფეოეტონეო... ჰმ... არა, ძნაო, სპექტატორო!..
 მაზეზი თქვენი გაბრაზებისა და კბილთა ხრტენისა არა არს
 უკბილობა ჩემი ფელეტონებისა, არამედ არს ის, რომ მე
 გიცანი თქვენ და გიწოდე შესაფერი სახელი — ჭიათურის ფა-
 შის ჯოხი. დიახ, მონა გიცანთ მონათ და ნუ სტირ ამისა-
 თვის ბ-ნო სპექტატორო, ვინაიდან მარტო ცრემლებსა და
 ლიტონ ფრაზებს გასავალი აქვს მხოლოთ მარტო „ცნობის
 ფურცელში“ და არა სხვაგან. აწ ფრთხილათ, ფრთხილათ
 ბ-ნო სპექტატორო!.. ჭიათურის ფაშისადმი თქვენი მონური
 გრძნობა ბევრჯერ ჩაგაყინწისთავებს ტალახსა შინა და
 რამდენჯერაც ფეხს წაიკრავთ მაგ მონურ გრძნობის გამოც-
 ხადებაში, იძენს მეც მოგაყოლებთ ზურგზე და რამდენიც
 უნდა იღრინოთ — არ ვარგა შენი ფელეტონებო — ეს ვერა-
 ფერს გიშველით. ჭიათურის ფაშის ჯოხი თქვენ მინც იქნე-
 ბით და იქნებით

და გილოცავთ სპექტატორო
 დიდა ფაშის „ჯოხბას“,
 ფაშისადმა მონბას,
 იმის ფესთა-მტკერბას,
 მის მანქანათ გარდაქმნას,
 მისთვის თავ-გამოდებას,
 უფაღმა შეკაბერას
 მაგ საქებურ ზელობას...

მარა ვინ იცის სპექტატორი შეაბერდება თუ არა მის
 ნაკისრ ხელობას. ეგ „შეაბერება“ დამოკიდებულია ფაშის
 ფაშობაზე და თუ რომ ფაშაშ შავ ქვაზე ფეხი წაიკრა და
 ბინაზე გაიშხლართა, მაშინ ხომ... ერთი სატყვით — დანამდე-
 ილებით არა ითქმის რა სპექტატორის საქებურ ხელობის ხან-
 გრძლივობაზე. ხოლო ის კი ექვს გარეშეა, რომ ჩვენ, და-
 ლოცვილი ქართველები, ერთს ზნეს არამც თუ შევაბერდით,
 „გადავაბერდით“ კიდევ. ეს საქებური ზნე იმაში მდგომარ-
 ეობს, რომ ქართველებს ჩვენი ქართული გვარი გვესირცხ-

ვება. ბევრს ქართველს თავის გვარისთვის უმოწყალოთ მოუ-
 კვეთია ბოლო და „მოკვეთილ ბოლოს“ მაგრიზათ სხვაგვა-
 რი დაბოლოვება მიუწებებია ზედ. ამგვარათ ცნობილია ცნობი-
 ლი ანდრონიკოვია; ერისთავი — ერისთავი... დეკანოზოვი და სხ... ბევრი ისე გაუტყავია, ამ ოპერაციას
 და ისე შეუკეთებია თავისი გვარი, რომ ვერც მიხვდებით
 თუ რა ტომის ხალხს ეკუთვნიან ეს ოპერატორები. აბა ვინ
 მიხვდებოდა, რომ არაქვეა — არაყიშვილია ყოფილა! უშველა
 ღმერთმა ისე არაყიშვილს, რომ თათარ მან გვამცნო მისი
 ქართველობა „ივერიის“ საშვალეებით. ცვამცნო, რომ მე
 არაქვეი — არაყიშვილი ვარო და სხვა რედაქციებსაც თათავა:
 გააგებანეთ ეს თქვენი გაზეთის საშვალეებთ თქვენს მკითხვე-
 ლებსაცო. ეხ, ბ-ნო არაყიშვილო!.. რატომ მასხეთ წიხლფ-
 ბი საწყალ „შვილს“ და წის მაგრიზათ რათ მაწებეთ გვარ-
 სა თქვენსა „ქიევი“!.. „არაყიევი“ რომ დაგეოქეთ, კიდევ
 ჰოო... მიხვდებოდით. ნუ თუ დაგვიდათ ვინმე არაყიშვი-
 ლისათვის, ნუ თუ ვინმე ამ გვარის მიხვებთ არაყს მოყვა-
 რურობას დაგწამებდათ!.. თავის გვარსათვის, რომ ეს ოპე-
 რაცია არ მოგვხდინათ, მაშინ ხომ არ დაგჭარდებოდათ, რომ
 წერილის ქვეშ ჯერ „არაქვეი“ მოკვეწიათ და მერე ეს
 „არაყიევი“ ფრხილბეშა არაყიშვილათ გაგეპარათ!..

დახეთ ჩვენი ქვეყანა
 რა რაგათ გამოცვლიდა,
 ჩვენი არაყიშვილი
 არაქვეათ შეცვლიდა!
 კიდევ კარგი, რამ იგი
 „უფაღვით“ არ იწოდა
 თარე მთლათ „ივერია“
 სარტყვილით დაწოდა!..

ჭეშმარიტება, ჭეშმარიტება უწინარეს ყოველსაო — ამ-
 ბობდა ფილოსოფოსი... პროტოკოლი, პროტოკოლი უწინარეს
 ყოველისაო, უფილოსოფოსებია ერთს ქუთაისელ ბოლიციელს.
 როგორც „ცნობის ფურცლის“ ქუთაისელი მონაშე გადმოკ-
 ვცემს, ერთა ხარახის ბაქი მონარკია მექეაქეს ბაქი და მკ-
 ცელში სახარახო დანა ჩაუყრავს. საწყალთა, წიგლებ-გამოყრი-
 ლი ბეჭი, რომლისათვის ექიმის ჩქარი მიშველეუა იყუ საჭი-
 რო, ბოლიციელს საფათყოფოში კი არა, ბოლიციაში წაფ-
 ყვანა — პროტოკოლს შესაყენებლათ. პროტოკოლი ადამია-
 ნის სიცოცხლეს უშვირფასესი ყოფილა... დიახ, პროტოკო-
 ლი, პროტოკოლი უწინარეს ყოველსა!..

და რაც შეიძლება უფრო მეტა და მეტა შრომა მოსამ-
 სახურეებსა — უჯლოლოზისებია, ბათუმის საავთყოფის გამ-
 გესაც და ეს დადებული ფილოსოფია მსწრეკუ განუარ-
 ცილებია. როგორც გაზეთ «ბაქსა» კორესპონდენტა გად-
 მოკვეცემს, ბათუმის საავთყოფოში მოსამსახურებს ზედი-
 ზედ 30 საათს ამუშავებენ, თურე. დიახ, 30 საათს... *)
 დილის 6 საათიდან მეორე დღის 12 საათიდან... და იმას
 აკანონებს თავის ინსტრუქციაში ექიმი, რომელსაც ისე ვერ
 ღვაამკირებთ, რომ არ დაგწამოთ ცოდნა იმისი, თუ რა-
 ნაირათ მოქმედობს ადამიანზე 30 საათის ზედი-ზედი მუშაობა.

ბაქსს „აქებნაცში“
 ცეცხლ-ნავთი ამოსულა,
 მის „სტანოკების“ ცოდვით

*) ეს 30 საათი კორექტურული შეცდომა არ გვეგონათ მკითხვე-
 ლო... „ნაპერწკალს“ ორიგინალში სწორედ 30 საათი უწერია.

გადაწყვიტე დადგე!
 სიმატლე და კანონი,
 მის ექიმთა გონებას
 საკითხს წაშა დაშინებას
 აღმართულა მონება!

ნაპერწკალი.

ი მ ნ ი რ.

(მოთხ. ჩეხოვისა)

გუბერნიის ქალაქ ც—ში დროებით მოსული სტუმრები ხშირათ უჩიოდენ ხოლმე მოწყენილობასა და ერთგვროვან ცხოვრებას. იქაური მკვიდრი მცხოვრებნი თავს მართლულობდენ და გაიძახოდენ, რომ, პირ-იქით ქალაქ ს...ში ადამიანს როგორ მოეწყინებაო, რადგანაც აქ ბიბლიოთეკაც არის, თეატრიც, კლუბიც, და საღამოებიც ხშირათ იმართება ხოლმეო. ამასთანავე რიგიანი ოჯახებიც ბევრი არაა, სადაც ადამიანს შეუძლია დრო მხიარულათ გაატაროსო. ამისთანა ოჯახათ ხშირათ ტურკინის ოჯახს ასახელებდენ ხოლმე.

ივან პეტროვიჩი ტურკინი პირველი ქუჩაზე ცხოვრობდა. იქვე გუბერნატორის ახლად საკუთარი სახლები ქონდა. ივან პეტროვიჩი შავგრემანი, ჩასუქებული და კარგი შესაზღავი კაცი იყო. ხშირათ მარაგავდა ხოლმე საქველ-მოქმედო წარმოდგენებს, თათან მახუკებულ გენერლებს როგორ თამაშობდა და თამაშობას დროს ძლიერ სასაცილოდ ახველებდა ხოლმე. ტურკინმა უჩივებო შარადები, ანეკდოტები და ანდაზები იცოდა; მუჟამ ხუმრობდა და ობუნჯობდა. ობუნჯობის დროს იმართ სახას გამომეტყველებას მიიღებდა ხოლმე, რომ ვერც კი შეატყობდი მართალს გეუბნებოდა თუ გიხუმრობდა.

ტურკინის ცოლი, ვერა იოსაუოვნა, რამელიც მუდამ pince-nez ით დადიოდა, ხელი, მაგრამ მიმზიდველი ქალი კი იყო. სწერდა რომანებს, პატარ-პატარა მოთხრობებს და სტუმრებს დიდას საამოვნებით უკითხავდა ხოლმე. მათი ქალი—ეკატერინა ივანოვნა—როგორს უკრავდა. ერთი სიტყვით, თვითეული წვერი ამ ოჯახისა რაიმე თავისებური ნიჭის პატრონი იყო. ტურკინის ოჯახობა მხიარული გულით ღებულობდენ სტუმრებს და იშვიათის სიტხვით უმასპინძლდებოდენ მათ. იმათი ქვიაკირის სახლი დიდი და ზაფხულობით გრილიც იყო. ზოგიერთი ფანჯრები დაბურულ ბაღისკენ იქარებოდენ, საიდანაც ვახაფხულზე ბუღბუღის სტვენა მოისმოდა.

ექიმი დიმიტრი იონიჩ სტარცევი უნავერსტიტეტას თავების შემდეგ სოფლად მკურნალათ დანიშნეს. ის იქვე სოფელ დილიეში დასახლდა, რომელიც ქალაქს—დან ცხრა ვერსის მანძილზე იყო მოშორებული. ხშირათ ურჩევდენ ხოლმე, რომ ის, როგორც განათლებული კაცი, გაცნობოდა ტურკინის ოჯახობას.

ერთ ზამთარს, ქალაქში ყოველის დროს, გაცნეს იგი ივანე პეტროვიჩს; გამოელაპარაკენ ერთმანეთს ამინდზე, თეატრზე, ხოლერაზე. შემდეგ ამისა სახლშიაც მიიპატიჟა ივან პეტროვიჩმა სტარცევი. ერთხელ საამაღლებოთ, როდესაც ავადმყოფების მიღება გაათავა, სტარცევი, რომ ცოტა გული გადაეყოლებია ქალაქს—შიგაემგზავრა, თან ცოტა საყიდლებიცა ქონდა. ის ნელ-ნელა ქვეითათ მიდიოდა ქალაქისაკენ, რადგანაც ჯერ საკუთარი ცხენება და ეტლი არ მოეპოვებოდა. გზაში წყნარათ მიმდებოდა:

Когда еще я не пилъ Слезъ изъ чаши бытія...

ქალაქში სტარცევმა ისაღილა, და შემდეგ ბაღში გაისვირნა. ამ დროს თავის-თავათ მოაგონდა ივან პეტროვიჩის

დაპატიება და გადასწყვიტა იმისას მისვლა, — ერთი გავეცნო რა ხალხიო.

— გამარჯობათ, გამარჯობათ, — მხიარულათ მიმავალ ივან პეტროვიჩმა და გამოეგება კიბეზე მიმავალ სტუმარს, — ლიან მოხარული ვარ, რომ თქვენისთანა სასიამოვნო სტუმარს ვხვდავ ჩემ სახლში. წამობრძანდით გავაცნობთ ჩემ კეთილ-მორწმუნეს და, როცა წარუდგინა ცოლს, წაიოხუნჯა.

— ვეროჩკა! მე ამათ ვეუბნები, რომ არა აქვთ არავითარი „სრული უფლება“ სულ ერთავათ საავადმყოფოში იჯდეს. ასე როგორ შეიძლება! თავისუფალი დრო საზოგადოებას უნდა შესწიროს ხოლმე. ასე არაა, ჩემო სულიკო? დაეკითხა ცოლს.

— დაბრძანდით, — მიიპატიჟა ვერა იოსიფოვნამ და სკამი სტუმარს თავის ახლო დაუდგა. — შეგიძლიათ ცოტა წამიარშიყოთ, — ხუჩა ვერა იოსიფოვნამ: — თუცა ჩემი ქმარი იქვიანია, ნამდვილი ოტელია, მაგრამ არა უშავს რა, ჩვენ ისე მოვახერხებთ, რომ მაგან ვერა გაიგოს რა.

— აი, შე ცელქო, შენა, — ტკბილათ ჩაილაპარაკა ივან პეტროვიჩმა და ცოლს შუბლზე აკოცა. — სწორეთ კარგ დროს გვეწვიეთ — უთხრა სტარცევს ტურკინმა: — ჩემმა კეთილ-მორწმუნემ ერთი უშველებელი რომანი დაწერა და დღეს აპირებს მის ხმა მალა წაკითხვას.

— ჟანჩიკ! — უთხრა ვერა იოსიფოვნამ ქმარს ფრანგულათ: dites gue l'on nous donne du the.

მალე სტარცევმა ივან პეტროვიჩის ქალი გაიცნო. ეკატერინა ივანოვნა ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლის თუ იქნებოდა და დედას ძლიერ წააგავდა: ისეთივე ტან-ხმელი და მიმზიდველი იყო. სახის გამომეტყველება ბავშვივით უცოდველი ქონდა. გაცნობის შემდეგ ჩაის სმადიწყეს. ჩაიზე მურობა, თფლი, ქაღები და ათასნაირი ტკბილეულობა მოიტანეს. რაც დრო გადიოდა, სტუმრები თანდათან ემატებოდა. ჩაის შემდეგ სასტუმრო ოთახში გადავიდენ. ყველას სერიოზული გამომეტყველება ქონდა: ვერა იოსიფოვნა თავის რომანს კითხულობდა.

რომანი ამნაირათ იწყებოდა: „ყინვა თანდათან უმატებდა“... ფანჯრები ღია იყო. სამხარეულოდან დანების ჩხარუნი მოისმოდა, ეზოში მოხრაკული ხახვის სუნის იდგა... ბაღიდან ნიავს ვარდების სუნის უხვათ შემოქონდა, ქუჩიდან მიმავალი ხალხის მხიარული სიცილ-კასკასი ისმოდა. ვერა იოსიფოვნა თავის რომანში იმას კითხულობდა, თუ ერთი გრაფის ახალგაზდა და ღამაზი ცოლი თავის სოფელში როგორ არსებდა სკოლებს, საავადმყოფოებს, მერე როგორ შეუყვარდა ახალგაზდა მხატვარი. მართალია, რომანში ბევრი იმისთანა რაწევები იყო, რაც ცხოვრებაში არც მამხთარა და არც მოხდება, მაგრამ მსმენელები მაინც სიამოვნებით უგდებდენ ყურს, ყველა მათგანს ეზარებოდა ზეზე ადგომა და თავში ათასნაირი ღამაზ-ღამაზი და სასიამოვნო აზრები უტრიალებდენ.

— არა უშავს რა! — წყნარათ წაილაპარაკა ივან პეტროვიჩმა. ერთმა მსმენელთაგანმა, რამელიც, ვინ იცის, რაზე ფიქრობდა ამ ჟამათ, ძლივს გასაგონათ წამოილაპარაკა:

— დიახ... მართლაც და...

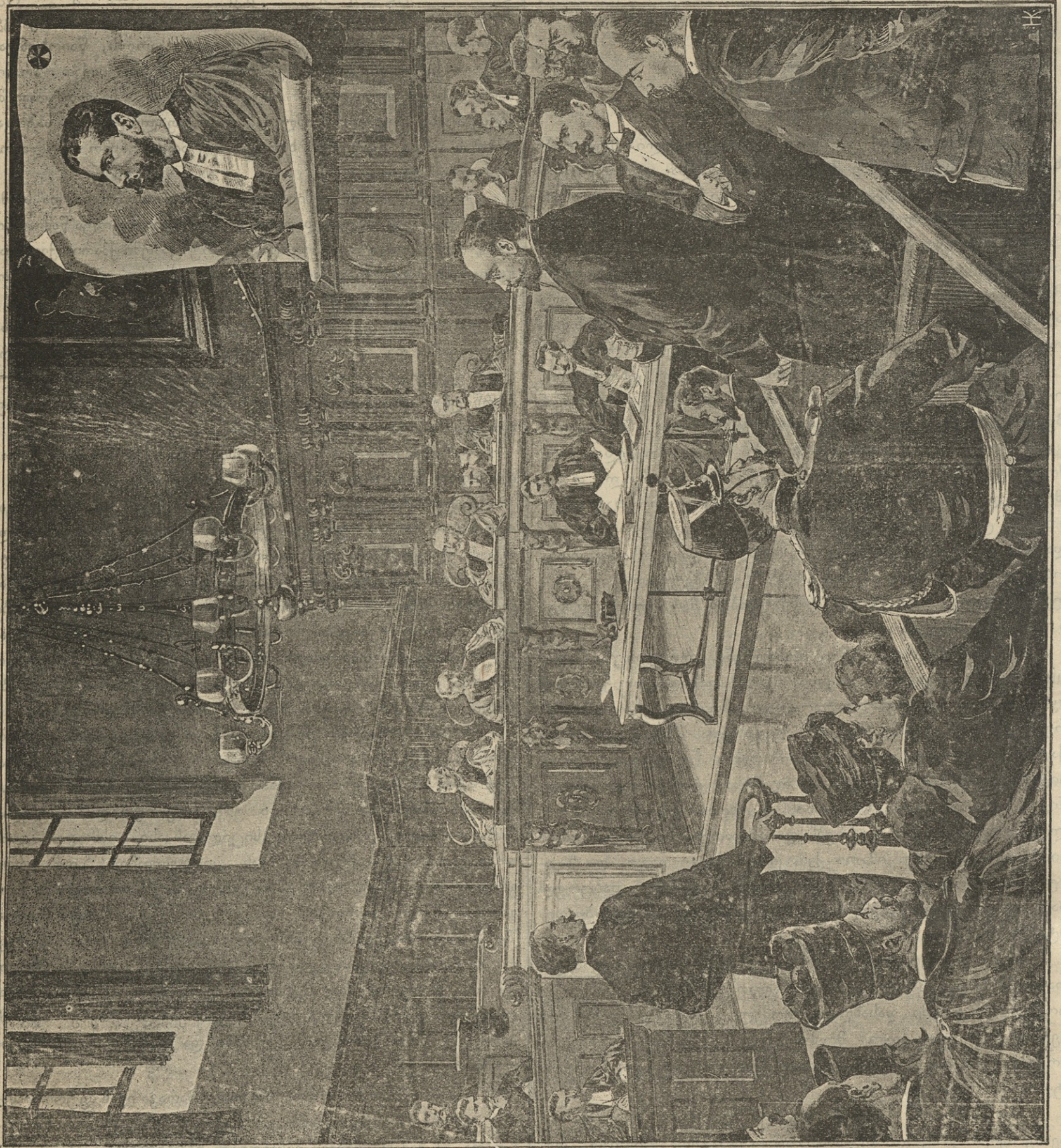
ერთმა-ორმა საათმა კიდევ გაიარა. ქალაქის ბაღში ორკესტრი უკრავდა და იქვე მახლობლათ მოსიმღერეთა გუნდი მღეროდა. როცა ვერა იოსიფოვნამ დაბურა თავისი რვეული, ყველა იქ მჯდომნი, სმენათ გადაქეულები, ყურს უგდებდენ ტკბილ სიმღერას. ამ სიმღერაში გამოიხატებოდა ის, რას ნიშან-წყალიც არ მოიძებნებოდა ვერა იოსიფოვნას რომანში, მაგრამ რაც უხვათ იყო ცხოვრებაში.

— ჟურნალ-გაზეთებში ხომ არ ბეჭდავთ ხოლმე თქვენ თხზულებებს? — დაეკითხა ვერა იოსიფოვნას სტარცევი.

— არა უპასუხა ვერამ.— შე არასოდეს არ ვაბეჭდვი-
 ეფ ჩემ ნაწერებს. დავწერ და მაქვს ჩემთვის შენახული, აბა
 რისთვის უნდა დაბეჭდო?— აუხსნა ვერა იოსიფოვნამ:— ჩვენ

რაც ძალი და ღონე ქონდა, კლავიტებს ცემა დაუწყო. იმ-
 დენი ურტყა ხელები ერთსა და იმავე ალაგას, რომ თითქმის
 კლავიშები მთლათ ამოანგრია როიალიდან სასტუმ-

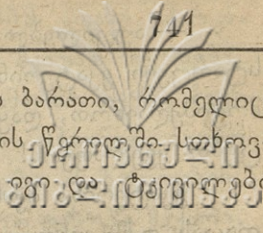

ზოლას პრეტესი პარიზის უმაღლეს სასამართლოში.

ხომ ფული არ გვეჭირვება და!..
 ამის გაგონებაზე სტუმრებმა ერთმანეთს გადახედეს.
 — კოტიკ! აბა, ერთი დაუკარი რამე როიალზე.— უთხ-
 რა ივან პეტროვიჩმა თავის ქალს.
 ახადეს როიალს თავი, ნოტებიც გადაშალეს. ეკატერინა
 ივანოვნა ჩაუჯდა როიალს და ორთავე ხელებით მძღავრათ,

რო ოთახში როიალის ხმებს გრიალ-გრიალი გაქონდა. ყველა-
 ფერი ინძრეოდა: ქერი, იატაკი და ავეჯოულობა... ეკატერი-
 ნა ივანოვნა გრძელსა და ძნელ რომანს უკრავდა. სტარცევი
 უგდებდა ყურს და უფრო კი ეკატერინა ივანოვნას მისჩერე-
 რებოდა, რომელიც მოძრაობისგან მთლათ ვარდის ფერით
 გადაქცეულიყო და რომელსაც თმები ღამაზით შეზღბე

გადმეფენოდა. ეტყობოდა სტარცევს ძლიერ მოსწონდა ეკატერინა ივანოვნა. მიეღო ზამთრის შემდეგ, რომელიც მან დიალიეში ავითმოფებთან გაატარა, რასაკვირველია სსსიამონო იყო ეკატერინა ივანოვნას ახალგაზრდა სახის ცქერა.

— დღეს, კოტიკ, ის კარგათ უკრავ, როგორც არასოდეს არ დაგიკრავსო, უთხრა სიხარულისაგან თვალმებზე კრემლ-მორეულმა ივან პეტროვიჩმა, როცა მისმა ქალმა რომაელს თავი დაანება.

სტუმრები ერთხმად უმტკიცებდნენ ეკატერინა ივანოვნას, რომ დიდი ხანია ასეთი მშვენიერი მუსიკის ხმა არ გვსმენიაო. ისიც წყნარად იფერებდა ამ ქებას და ნიშნათ სიამოვნებისა აღნაგ ილიმებოდა. მის სახეზე ბედნიერება და სიამაყე იხატებოდა.

— მშვენიერებაა, საუცხოვოა! —
— მშვენიერებაა! — წამოიძახა სტარცევმაც, — სად გისწავლიათ მუსიკა? კონსერვატორიაში?
— არა, მაგრამ ვფიქრობ კი რომ წავიდე მოსკოვის კონსერვატორიაში.

— თქვენ გიმნაზიაში შეასრულეთ კურსი?
— არა! — დასწრო პასუხი ეკატერინა ივანოვნას დედამ, — ჩვენ სახლში გვყავდა სავანგებო მასწავლებელი კოტიკისთვის. აბა დამეტანხმებთ თქვენც, რომ გიმნაზიასა და ინსტიტუტს ცუდი გავლენა აქვს ახალგაზრდა ქალზე. ქალიშვილი, სანამ იზღვება, მხოლოდ დედის გავლენის ქვეშ უნდა იყოს.

— მაგრამ კონსერვატორიაში კი მაინც უნდა წავიდე, — სთქვა ეკატერინა ივანოვნამ.

— არა, კოტიკს უყვარს თავისი დედა. კოტიკი არ აწყენებს თავის მშობლებს.

— არა, წავალ! კონსერვატორიაში უთუოთ წავალ! ხუმრობით თქვა. ეკატერინა ივანოვნამ და ფეხები ქირვეული ბავშვივით გაასავსავა. ვახშამზე კი ივან პეტროვიჩმა გამოიჩინა თავისი ნიჭიერება: ბევრი იოხუნჯა, ბევრი ანექლოტები და გამოცანები თქვა, ვახშამის შემდეგ ყველა სტუმრები კმაყოფილი გამოცთხოვენ მხიარულ მასპინძლებს და თავიანთ ბინაზე წავიდ-წამოვიდნენ. სტარცევი, სანამ შინ წავიდოდა, ჯერ სასტუმროში შევიდა, ღუდის დასადგევთ შემდეგ ფეხით გაერგზავრა სოფ. დიალიეში. გზაში მიდიოდა და თან მიიმღეროდა:

Твой голосъ для меня и ласковый и томный...
სახლში მივიდა თუ არა მაშინვე ჩაწვა ლოგინში. თუმცა ცხრა ვერსი ფეხით გაიარა, მაგრამ დაღალულობას მაინც სრულებით არ გრძობდა. პირ-იქით იმას ეგონა, რომ კიდევ ოც ვერს გზას დიდის სიამოვნებით გაივლიდა. ლოგინში მოაგონდა ივან პეტროვიჩის ოხუნჯობა და გაიღიმა.

II

სტარცევს დიდი ხანია უნდოდა კიდევ წასულიყო ტურკინისას, მაგრამ საავათმოფოში იმდენი ავითმოფები გროვდებოდნენ ხოლმე, რომ ერთი საათის თავისუფალი დროც არ ქონდა. ანანირათმან მუდამ შრომასა და მარტობაში გაატარა თითქმის ერთი წელიწადი, მაგრამ, აი მას მოუვიდა ქალაქიდან მტრდის ფერ ქალაქში შეხვეული ბარათი...

თურმე ვერა იოსიფოვნა კარგა ხანი იტანჯებოდა შაკიკით, მაგრამ ამ უკანასკნელ ხანებში უფრო მოუმატა ავითმოფობამ. თანაც პირი ქირზე დაერთო, კოტიკი წამ და უწუმ აშინებდა კონსერვატორიაში წასვლით და ამიტომ უფრო ხშირ-ხშირად წამოიყვლიდა ხოლმე შაკიკი.

ქალაქში მცხოვრები ექიმები თითქმის ყველა ექიმობდა ვერა იოსიფოვნას, მაგრამ ვერა უშველეს რა. უკანასკნელათ

გადაწყვიტა სტარცევი მოეწვია და აი ის ბარათი, რომელიც სტარცევმა მიიღო. ვერა იოსიფოვნა თავის წერილში სთხოვდა სტარცევს, რაც შეიძლება მალე ენახა ვერა იოსიფოვნა შეემსუბუქებია.

სტარცევმა ინახულა ვერა იოსიფოვნა და ამის შემდეგ ხშირად დაიწყო ტურკინისას სიარული... მისმა ექიმობამ ცოტადენი შეღავათი მისცა ვერა იოსიფოვნას, რომელმაც მალე ქალაქს შეატყობია, რომ სტარცევი შესანიშნავი და განსაცვიფრებელი ექიმიო.

სტარცევმა ძლიერ გაუხშირა ტურკინისას სიარულს, მაგრამ ვერა იოსიფოვნას შაკიკის დარღვა მას აღარ აწუხებდა...

ერთ ჯგეფ დღეს ტურკინისას სტუმრები სასადილო ოთახში იხსდნენ და ჩაის შეექცეოდნენ. ივან პეტროვიჩი ჩვეულებრივად ხუმრობდა და მხიარულობდა ამ დროს ზარის ხმა მოესმათ. ივან პეტროვიჩი გავიდა ოთახში, რომ შეგებებოდა რომელიმე ახალ სტუმარს. დანარჩენი სტუმრების კურადღებაც ამან მიიქცია. სტარცევს ისარგებლა ამ შემთხვევით და მეტათ აღფრეხებულმა ეკატერინა ივანოვნას წასჩუროხულა:

— დღისის გულისათვის, გემუდარებთ. ნუ მტანჯავთ, წავიდეთ ბაღში!
ეკატერინა ივანოვნამ მხრები მადლა აიჩეხა, ითქოს გერძხვდა რაზე ელაპარაკებოდა მას სტარცევი, მაგრამ მაინც ადგა და გავიდაგარეთ.

— თქვენ სამი ოთხი საათი სულ რომილზე უკრავთ შემდეგ დედასთან ზიხართ და არცერთი საშუალება არა მაქვს, რომ მოგელაპარაკოთ, გთხოვთ მაჩუქოთ თუნდ ათი-ოდნე წუთი, — ეუბნებოდა გზაში სტარცევი.

ბაღში სიჩუმე იდგა, ქარისაგან ჩამოცვენილი ფოთლები ხეივნებში ეყარა.

— თითქმის ერთი კვირაა, რაც არ მინახავხართ, — მეუბნებოდა სტარცევი. რომ იცოდეთ რასატანჯველია ეს ჩემთვის დაბრძანდით, მომისმინეთ...

ბაღში მათ ერთი ხის გრძელი სკამი ქონდათ ამორჩეული და ვხლაც ამ სკამზე ჩამოჯდნენ.

— რა გნებავთ? დაეკითხა ეკატერინა ივანოვნა საქმიანი კილოთი.

— მთელი კვირაა არ მინახავხართ, არ გამეგონია თქვენი ხმა, ილაპარაკეთ, მიხხარეთ რამე, — ცხვეწებოდა სტარცევი.

სტარცევი აღტკებაში მოყავდა მის თვარების გამომეტყველებას, მის ახალგაზღურ სიკელქეს. მას ხიბლავდა ეკატერინეს სილამაზე, ტანის კოხტა მიხვრა-მოხვრა, მისი გულუბრიყვილობა. ამასთანავე სტარცევს იყი ქვეიან ქალათ მიაჩნდა, რომელთენაც, სტარცევს აზრით, შეიძლებოდა გელაპარაკნათ ლიტერატურაზე, ხელოვნებაზე, ცხოვრებაზე და ყველაფერზე, რაზედაც გნებავდათ, თუმცა ხან დმხან, სერიოზული ლაპარაკის დროს, უადგილოთ ან გაცინებდა და ან სახლში გაიქცეოდა. ეკატერინა ივანოვნა ბევრ წიგნებს კითხულობდა. ეს კი განუსაზღვრელათ მოსწონდა სტარცევს და ხშირად დაეკითხებოდა ხოლმე, თუ რა წიგნებს კითხულობდა კოტიკო და აღტკებთ უდგებდა ცურს იეს ლაპარაკს.

— რა წაიკითხეთ ამ კვირაში? — დაეკითხა სტარცევი, — გთხოვთ მიაშბოთ.

— მე ბისემსკის ვკითხულობდი.

— სახელდობრ რასა?

— „Тысяча душъ“ უბასუხა კოტიკმა, — მაგრამ რა სასაცილო სახელი კი ერქვა ბისემსკის: — აღექსეი ფეოფილაქტიჩ! — და გადაიხარხარა.

— სად მიდიხართ! — შეწუთოდა და სტარცევი, რიღესაც კოტიკი წამოდგა და სახლისკენ წავიდა.

— აუცილებლათ უნდა მოგვლაპარაკოთ, — მიყვიროდა სტარცევი ეკატერინა ივანოვნას. — მე ყველაფერი უნდა გამოვიძინო, დაყვირო ჩემთან თუნდ ხუთი წუთი, გაუცებთ ყველაფერს!

ეკატერინა ივანოვნა ცოტა ხანს შეჩერდა, თითქოს რაღაცას თქმა უნდაო, მაგრამ დარცხვენით რაღაც ბარათი მიაჩინა ხელში და საჩქაროთ სახლისაკენ გაიქცა, სადაც ისევ როიალს ჩაუჯდა.

„დღეს, ღამის თერთმეტ საათზე, — წაიკითხა სტარცევა, — სასაფლაოზე მიცადეთ, დემეტრის ძეგლის ახლოს“.

— ეს არაფერი ქუთაა, — წაილაპარაკა სტარცევა. — ღამის თერთმეტ საათზე და სასაფლაოზე ცდა?... აბა ვის გაუგონია ეს...

ცხადი იყო, რომ კოტიკი რაღაც სისულელეს უმზადებდა სტარცევს. მართლა და რა საფიქრებელი იყო შუაღამეზე სასაფლაოზე ერთმანეთის ნახვა და იქ სიყვარულის გამოცხადება, როდესაც ქალაქის ბაღშიაღ შეიძლება ყველა ამავების მოხერხება. მერმეთ შეფერის განა ეს ერობის ექიმს, ჭკვიანსა და განათლებულ კაცს? — ფიქრობდა სტარცევი. „წავიდე, ვეთრიო სასაფლაოზე შუაღამემდის და, რომ აღარ მოვიდეს, ხომ თავი მოაქრება. რას იტყვიან ამხანაგები, რომ გაიგონ“.

ბევრი იფიქრა სტარცევა, მაგრამ, როცა შესრულდა თერთმეტი საათი, საჩქაროთ მიატოვა იქაურობა, დაიჭირა ეტლი და სასაფლაოსაკენ გასწია.

შემოდგომის თბილი ღამე იყო. მთვარეს კაშკაში გაჰქონდა. სტარცევა შეაჩერება ეტლი ქალაქის ვიწრო შესახვევში, გადმოხტა ეტლიდან და მარტო წავიდა ფეხით დანიშნულ ადგილზე.

„ყველას თავისი უცნაური ხასიათი აქვს — ფიქრობდა სტარცევი, — ალბათ კოტიკსაც უყვარს უცნაურობა და ამიტომ დამინიშნა სასაფლაოზე პაემანი. შეიძლება არ ხუმრობდეს და მართლაც მოვიდეს“. ამ სუსტი იმედით ინუგეშა სტარცევა თავი.

ნახევარი ვერსი სტარცევა ფეხით გაიარა. სასაფლაო შორიდან, როგორც ტყე, ისე გამოაცქირებოდა. მალე ჭისკარიც გამოჩნდა. იგი შევიდა სასაფლაოს ეზოში, რომელშიაც ბლომით იყო თეთრი ჯვრები და ვეგებრთელი ძეგლები. სტარცევი თავდაპირველათ იმან გაანცვიფრა, რაც თავის სიციცხლეში არ ენახა, და რასაც, უეჭველია, ვერასოდეს ვერ ნახავს: ქვეყანა, რომელიც არ გავს არც ერთ სხვა ქვეყნებს, ქვეყანა, სადაც ასეთი კარგი და ნაზია მთვარის შუქი, სადაც არ არის სიციცხლე. არ არის იგი, მაგრამ ყოველ ხის ქვეშ, ყოველ საფლაოში გრძობა რაღაც საიდუმლოებას, რომელიც წყნარს, ტკბილს და საუკუნო ცხოვრებას გპირდება.

გარშემო სრული სიჩუმე იყო. ცის სივრცლიდან მშვიდად გამოიქვირებოდნენ ვარსკვლავები. როცა ეკლესიის საათია დარეკა, და სტარცევაც წარმოიდგინა თავისი თავი მკვდრათ, ცივ სამარის ქვეშ, მოეჩვენა თითქოს ვიღაც მიჩერებია მას. სტარცევა ერთ წუთს გაიფიქრა, რომ ეს სიმშვიდე და სიწყნარე კი არაა, არამედ გულჩახვეული ვარაშია არ ყოფნისა, შეკავებული სასოწარკვეთილება...
ერთი ძალიან მაღალი შავი ძეგლი იდგა. ოდესღაც ქალაქს... ში იტალიანურ საოპერო დასს გამოეცვლა; ერთი მომღერალი ქალი მომკვდარიყო, აქ დაესაფლავებიათ და ძეგლიც დაედგათ. არავინ არ ჩანდა. ვინ მოვიდოდა ღამის თორმეტ საათზე ამ ალაგას? მაგრამ სტარცევი იპედს მანაც არ კარგავდა და მაინც ელოდა ის. გაშმაგებით ოცნებობდა იმას, თუ როგორ მოეხვეოდა კოტიკს და როგორ მაგრათ ჩაუკონიდა ტუჩებს. ამ ოცნებით გატაცებული ის ჩამოჯდა

იქვე ძეგლის ქვაზე და ფიქრობდა იმაზე, თუ რამდენი სიციცხლით სავსე ნორჩი ქალაშვილები გამოსალკები უღროვით სიციცხლეს და ენლა ამ წყვილით მოკუნდნენ. ნახევარსაღამის სიხვედრის საუკუნოთ. ვინ იცის როგორ უნდა მოხერხებულა, მომხიბლველნი და კეკლუცნი... მართლაც და რა სასტიკათ დაგვიცინის ჩვენი მშობელი — ბუნება. ასე ფიქრობდა სტარცევი და თანაც უნდოდა დაეყვირა, რომ მასაც სწყუროდა სიყვარული.

თითქოს ფარდა დაეშვა, მთვარე უეცრათ ღრუბლებს ამოეფარა და მთელი არე-მარე სიბნელემ მოაკვა, სტარცევა ძლივს მაღწია ქიშკარს. ძალზე ბნელოდა. ნახევარი საათი მეტი მოანდომა გადასახვევამდის მისვლას, სადაც ეტლი და ცხენები ყავდა დატოვებული.

— ძლიერ, დავიღალე, ფეხებზე ძლივს ვდგევარ, — უთხრა მეეტლეს სტარცევა, და ძალა მიხთილი სიიომუნებით ჩაეშვა, ეტლში თანაც გაიფიქრა:

„ოხ, მეტათ ვსუქდები?!“.

ოლიმპიდა ბაჩხაძე.

(დასასრული იქნება)

სინდიკატების მნიშვნელობის შესახებ

(«С.-Петербург. Вѣд.» № 297.)

მაშინ, როცა სახეომწიფოს, საზოგადოებას და მწერლობას, განსაკუთრებით დასავლეთ ევროპაში ფრიად განსაზღვრული შეხედულება აქვს ეკონომიური ფაქტების მნიშვნელობის თუ უმნიშვნელობის შესახებ, ამ დროს მნიშვნელობა იმ გვარ დიად მოვლენისა, როგორც არის ტრესტები ან სინდიკატები, სრულიად გამოურკვეველი რჩება.

ყვეოა უკიდურესი პარტიების შეხედულებაა კი, რომლებსაც გაცხარებული ბრძოლა ქონდა კაპიტალისტურ წესწყობილებასთან, სინდიკატების შესახებ არ იყო მტკიცე ნიადაგზე აგებული. ზოგიერთი ამ პარტიების წარმომადგენლები სინდიკატებში ხედავდნენ იმ ძალას, რომელსაც, თუ სულ არა, შესაძინევათ მაინც შეეძლო შეეუსუბუქება ის ანარქია, რომელიც თანამედროვე წარმოებაში გამოეყუბულა.

წერილში „საერთო-შარსო ბრძოლა სანდაკატებთან“ (С.-Петербург. Вѣд. № 249) ჩვენ დაყვამტკიცეთ, თუ როგორ უსაფუძვლო გამოდგა ეს იქედები. ენლა მეტათ არ მიგვაჩნია, რამდენათაც შესაძლებელია, გამოკარკვიოთ სინდიკატების მნიშვნელობა შინაურ ბიზარზე. ამ კითხვის მნიშვნელობა საეჭვო არ არის, უჭრა იმათ, რომელთა რუსეთში მრეწველობის სხვა-და-სხვა დარგებს აზრათა აქეთ და ძალიანსაც მეცადინეობენ სანდაკატებათ შეეერთენ. ამას ცდილობენ ლოდზის მექარხნეები, რომლებსაც მოსკოვის მექარხნეები მოიწვიეს მანუუაქტურას სანდიკატის დასაარსებლათ, ბელოგიელები, რომლებსაც განზრახვა აქეთ დაარსონ რუსეთში საერთო ბელოგის ტრესტა, და დაბოლოს საჭრანგეთის ეკონომიური მწერლობა, რომელიც ფრანგებს რუსეთში საერთო საჭრანგეთის სინდიკატის დაარსებას ურჩევს; ამნაირათ, — ნავთისა მთა-მადნის მწარმოებლები და მეწისქვილეები, ყველა ესენი, მას შემდეგ, რაც იწვნიეს ეკონომიური კოზისის გეგმა ძუტრათ უწვდიან ერთ მანეთს ხელს შესაერთებლათ და სინდიკატების დასაარსებლათ. ჩვენ ოუაკალურ სფერას არ აქვს ამ საგანზე ნათლათ გამოკვეული შეხედულება.

რუსეთში მრეწველობის კრიზისების და მწარმოებლების დაუსრულებელ მოთქმა-დადადის შესახებ „Вѣст. Финансовъ“ სწერდა № 47, 1901 წ. თუ მწარმოებლები, ამისთანა გაჭირვების თავიდან ასაცდენათ, სარგებლობას დაინა

ხვენ შეერთებაში, თანახმად სამანსტროსაგან მათ არავითარი დაბრკოლება არ შეხედებათ. მიუხედავად ამისა გზ. იქვე შენიშნავს: „იმ შემთხვევაში, თუ მათ შეერთების მიზანი აშკარათ ან ფარულად ფასებას აწევა არ იქნება ნაწარმოებზე“.

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ თანახმად სანდკატებს მოქმედება არის მიმართული, არა ყოველი ანარქიას მოსახპობათ მრეწველობაში, არამედ ფასებას უზომო აწევაში ნაწარმოებზე.

თანამედროვე მრეწველობას კრახსება, როგორც ისე გავრცელებული ყველა კაპიტალისტურ ქვეყნებში, როგორც გადაძვლები სენი, თვალსაჩინო ყოფს, რა სანდკატებს და ტრესტებს, მიუხედავად იმისა, რომ მათი განვითარება უმაღლეს საუბუნურადე მიაღწია, აზრათაც არ მოსკლათ მოაწიონ გაწესრიგებული წარმოება და ცოტათი მანაც ააცილონ თავიდან ხედმეტი-წარმოება (ხედმეტი საქონლის დამუშავება—перепроизводство).

მრეწველობის ორგანიზაციები, სანდკატები, შეერთებული ძალით უფრო და უფრო ყვლევენ მსახრებლებს, იმის გამო რომ ძლიერ უწევენ ფასებს ნაწარმოებზე.

მრეწველობის განვითარება, თუ ისინი სანდკატებათ არ შევრთვებიან, უსათუოდ იწვევს შინაურ ბაზარზე ფასების დაკლებას, მაგრამ სანდკატებს წარმოშობასთან ერთად ეკეთილი მიმართულება ეკონომიურა განვითარებისა ისობა და შინაური ბაზარი იცარკვება სანდკატებასაგან. მაგალითისთვის ავიღოთ ამერიკა, სადაც სანდკატები ძლიერ განვითარებულია. მას აქეთ, რაც რკინის მწარმოებლებს სანდკატები დაარსდა, ფასმა რკინაზე ერთი ორით იმატა. ევროპა ხდება გერმანიაში. მას შემდეგ რაც დაარსდა მრთველი და მქსოველი ფაბრიკების კარტელები (ხელ შეკრულობა) 1900 წ. ძაფის ფასმა იმატა 21—27 1/2 პუნინგამდე. ასეთი მაგალითებით სავსეა თანამედროვე ეკონომიურა ცხოვრება, რითაც მტკიცდება ის, რომ სანდკატები ძლიერ აქირებენ საქონელს, რაც იწვევს ხალხის ეკონომიურად დაქვეითებას.

სანდკატებს ამ შემთხვევაში ვერავითარი დაბრკოლება ვერ უდგება წინ, არაკითარ ხარჯებს არ უფრთხიან; ისინი ფხვ-ქვეშ ქელავენ ყოველ გვარ მეტოქეობას შინაურ ბაზარზე და რითაც უნდა იყოს ცდალობენ უკანეთიდან შემოტანონ საქონელს პოლიონა დაადონ. როცა ყველა ამას აღწევს სანდკატა, მაშინ მისი ძლიერება განუსაზღვრელია: შინაურ ბაზარზე სპობს ყოველგვარი მეტოქეობა, აერთებს ერთად კაპიტალისტებს და სპობს ყველა იმ, ვისაც უნდოდა დამოუკიდებლობათ ემოქმედა. უცხოეთის კონკურენცია ისეთთვის საშიშ აღარ არის: ისინი ამ ხრავ ურთუნველ ყოვალნი არიან პროტექციონიზმის წყალობით. აი, აქ უარეკვდებათ მრეწველებს ზადა.

რადგან მხმარებელთა რიცხვში სახელმწიფოც ურევია, სანდკატები საშინლათ ყვლევენ ხაზანსაც, რადგანაც საქონელს მას უფრო ძვირათ აწვდნან, ვიდრე იგი ღარს საქვეყნო ბაზარზე.

შინაურ ბაზარზე სანდკატები ყოველთვის ძლიერ ძვირათ, ხელოვნურათ აწეულ ფასებში ყიდნიან საქონელს; ხოლო, რაც მეტია საქონელი დამხადებული და შინაურ ბაზარზე აღარ იყიდება, იმას საზღვარ გარეთ ასაღებენ სრულიად უმნიშვნელო საზარალო ფასებში. გერმანიაში, მაგალითად, კარტელები ეტონ რკინას ყიდის 115 ფრანკათ, მარა იგივე კარტელი, იმავე ტონ რკინას სამხდვარ გარეთ 85 მარკათ ყადის, ნემეცების ფაბრიკანტების სანდკატი მავთულს თავიანთ გერმანიაშივე ერთ ცენტნერს 25 მარკათ ყიდნიან, სამხდვარ გარეთ კი 14 მარკათ. მიუხედავად ამისა, შიგ გერმანიაში სანდკატს მაინც რჩება მოსაგები 1, 2 მილიონი მარკა,

სამხდვარ გარეთ გაყდულოში-კი წაავო 85 მათისი მარკა. გერმანიაში ადგილობრივი რკინა უფრო ძვირათ იყადება, ვინემ იგივე რკინა რუსეთში, ესეც რომეტირეფსტრენ ვიცათ, რომ რუსეთის შაქარა ინგლისში უმეტესად იყიდება, რომ რუსეთის შაქარათ იქ ღარებს ასაზღვრებენ, მაშინ, როდესაც შიგ რუსეთში ძლიერ ძვირათ ფასის შაქარა.

ყველა ამ გვარ მოქმედებას იკვიენ ბრტყელ-ბრტყელი ფრახებით და ამტკიცებენ, რომ ეს საჭიროა ნაციონალური სამდიდრის ასაღარქანებლათ, თათქის ორას ინტერესების დასაცველათ თხოულობენ უკანეთის მეტოქეობისაგან დაცვას! თათქის სამშობლოს საყვარული მოხდოდეუთ ყველა ეს: სამშობლო სიყარულით, მაშინ, როცა ხაზანს და ვრს ტყავს აქრობს შინაურ ბაზრებზე და სახდვარ გარეთლებს კი თითქმის უფასოთ აქლევენ ყოველგვარ საქონელს.

აშინი კავი. რკინის გზის საუზრადლეობი.

თუ ვასივე ჯავრი გქირთ და ვინდათ, რომ უდავიდარბით ჯავრი ამოყაროთ იმდენი ეკადეთ, რომ ასიერ კავკასიის რკინის გზათ გაავხავაროთ ბაქო-ბათუმისაკენ და ისეთი გვერდებ ამოტყრეული დაგიბრუნდებათ, რომ თქვენი მოწონებელი. ამას ამტკიცება, მგზავრებას ერთ-მეორას ქაიუნჯის ცუმა და ძალ-ღონით გზის გაკაფუა ვაკონში თავის შესაფარებლათ, რომ მამაკალი მატარებლადან არ გადაიქნენ და რკინის გზათ არ მკუდნენ სააქონს. როდესაც ძალითაც ვედარარასა ხდებნიან, კონდუქტორს ეძახნიან შემწეობისათვის კონდუქტორიც, ხან ერთი კარებიდან აწვება მგზავრებს, რომ ადგილი დააგდებნიან ვაკონის კარებან გამოსახურათ და ხან მეორადგან მარა თქვენი ცოდეა არა მაქვს ერთმანეთზედ „სელაოტკებივით“ ჩაწყობილებს ძვრასაც ვერ უშვრება.

არ იქნება ამ გარეობას ყურადღებას მიაქვედეს რკინის გზის მმართველობა და როგორც პირველ-მეორე კლასებს უმატებენ ყოველს მატარებელს, ისე მესამე კლასსაც მიუმატებენ და ააცილებენ მგზავრებს აქვარ უხეღურ-ტიანჯვას. აქ საყურადღებო უფრო ის არის, რომ ისედაც ღარიბ ლატაკთ რიველთაც მესამე კლასის ბილეთის ყიდვაც ვერ მოუხერხებიათ, ღონე მხდლინი მეორე კლასისას ყადულობენ რადგანაც სადუურის უფრთხი აცხადებს, თუ წასვლა უინდათ, მესამე კლასში უადვილობის გამო მეორე კლასის ბილეთები იყიდეთო. თუკა რკინის გზის წესებში კი აღნიშნულია, რომ მესამე კლასში სივიწროვის გამო მგზავრებს შეუძლიათ მეორე კლასში მოთავსდნენ ბილეთის ფასის დაუმატებლათ; მარა ეს მხოლოდ ქალაღდზედაა აღნიშნული და საქმისთვის კი არავითარი მნიშვნელობა არ ქონია.

ესთარე სხვა გაზეთებსაც გადაბეჭდონ ეს წერილი.

ი. ო—ლი.

ორიოდე სიყყა წაწლოზის შესახებ.

... ბევრი ღირსი ყურადღებასა მოკლენაა ჩვენ ქვეყნის საერო ცხოვრებაში, რომლის მიხეხა არამც თუ გამოკვლეულია, ფიქრადაც არვის მოსკლია ესე. სხვათა შორის, ჩემის აზრით, დიდი ყურადღების ღარსია გამოკვლევა მახეზისა ანუ მიხეხებასა, რომელნიც იწვევენ თიანეთის მახრაში, ნამგტნავათ ფშავთა შორის, ესე მეტრას მეტად გახშირებულ ცოლებისაგან კანონიერი ქმრების დატოვებას და ხასათ წაყოლის არამც თუ უცოლო, არამედ ცოლშვილიან კაცთანაც კი. ისე თვე როგორ გავა, დადგება რა გაზაფხული ზამთრის პირამდისინ; რომ ან თვით უხედური აწინდელი მენებლობის—

ქმარი, ან მისი მახლობელი არ მორბოდეს თიანეთის მაზრის უფროსთან საჩივრებლად: „შენი ქირიმე, ცოლი გამეცა (ანუ გაეცა) და მიშველენ—დამიბრუნენ.“ ესე იყო ამ სამი ოთხი წლის წინად. დიდად წესადღებელია—აწ ესე შეიცვალა. ვერც ერთ კუთხეს ჩვენი ქვეყნისას ვერ ვიცნობ, სადაც ამ გვარი მოვლენა ისე იყოს გავრცელებული, შექმნილიყოს ჩვეულებრივ მოვლენათ, როგორც თიანეთის მაზრაში ფშავთა შორის. მეტად საყურადღებოა გამოკვლევა ამისა და დი-ახ კარგს ინებებენ ჩვენი მწერალნი, რომ არ დასტოვონ ეს უყურადღებოდ და გამოსაქვან ამის შესახებ თავისი აზრი.

ერთი მიზეზთაგანი, თუ არ ვცდები, ამ მოვლენისა წაწ-ლაზაა, რომლისა შედეგი არის—ვაჟის მხრივ: ჩუკენობა (მუ-ქური), ეს საშინელი სენი, რომლისა გამო ირყევა მთელი სხეული ადამიანისა, ხოლოდ ქალს, დიდათ შესაძლებია, და-ემართოს ნიმფომანია, —შეზიზღდეს კაცის მიკარება. შედეგი ამისი, რასაკვირველია, განშორება მათი: ძუ ხვადთა შორის ირჩევს უძლიერესს, ესევე კანონი მუშაობს ადამის ძეთა შო-რის. და მართლაც, რომელი მენელოსიც, ცოლის მიერ და-ნებებული მინახავს კი თიანეთის მაზრაში გარდა ერთისა, ყოველი განშორებით სუსტი, უძლიერი ყოფილა თავის მშვე-ნიერ ელენახედ. ამ სამი-ოთხი წლის წინად გავლით, ვიყავი თიანეთში და, როგორც ნაცნობი მაშინდელი მაზრის უფრო-სისა, მივედ მის სანახავად. საღამო ხანი იყო. ხანს უკან შე-მოვიდა ჯელი, მშვენიერი, ყრმაწილი კაცი და შესჩივლა მას ცოლის გაქცევა. თუმცა მაზრის უფროსი ბევრს ეჩიინა რომ ეს ჩემი საქმე არ არისო და ურჩია ერთხელ გაქცეულ ცოლისთვის, როგორც მისთვის აღარ გამოსადგვისთვის, თა-ვი დაენებებინა, მაინც ის თავისას არ იშლიდა და ევედრე-ბოდა, რათა დაებარებინა და მის თანადამწრედ ეკითხნა ქა-ლისათვის მიზეზი მისგან, მის, ქმრის, დატოვებისა, მას შერ-ცხვენ-თავ-ლაფ დასხმა-მოქრისა. თუმცა ეს მაზრის უფროსის საქმე არ იყო, მაგრამ მან მაინც დაიბარა ის ქალი და აი რა პასუხი მიუგო მას: „ბიჭი შენი ქირიმე, ვერაფერში ვერ და-იწუნების: ლამაზიც, ჯელიც არის, კარგადაც მინახამდა, მაც-მევე-მხურამდა, პიტვიც დიდი მქონდა...—მაგრამ ეს მიბრძა-ნეთ, ჩემო ბატონო: თაფლი ხო ტკბილია? ტკბილია, განც-ვიფრებით უბასუხა მაზრის უფროსმა. მერე რაო, რა გინდა მით მითხრა? „ისა, შენი ქირიმე. რომ ყველას უყვარს იგი“?! ქალი ჯელი, მშვენიერი ჯან-დაიღირი, კარგად მოსულ-მომ-წილებული იყო!.. რა არის წაწლობა, როდის და რის გამო დაწესდა, რა მნიშვნელობა ჰქონდა ძველად და რად გარდა-იქცა აწ,—ვეცდები ქვემოთე აგიხსნა.

წაწლობა იგივე და-ძმობა (побратимство, посест-римство): ჯელი ბიჭი და ქალი გაიფიცებინან და-ძმობაზედ და სიკვდილამდისინ წაწლებათ რჩებიან. ზოგიერთ ადგილას თეთრს (ფულს) ჩაფხეკავდნენ სავსე წელით ჯამში და გაფი-ცულნი ჯერით შესვამდნენ ხოლმე. წაწალთა გაფიცება ხში-რად დედ-მამის წინააღმდეგ მოხდებოდა ხოლმე, დედ-მამა, ნათესაობა ვერ დაუშლიდა, ვერ დაუშლის თავის შვილს, ნათესავს წაწლობას. წინად ისე იყო, რომ წაწლები ერთ სო-ფლისანი და ერთ გვარისანი უნდა ყოფილიყვნენ,—აწ კი ესე დარღვეულია. წაწალთ ერთი ლოგინ-ბალიში აქვსთ და ისე უნდა იწვნენ, რომ მუხლი მუხლს არ მიაკარონ, განხედ უნდა ექიროთ, ხოლოდ თავი კი ერთ ბალიშზედ ედვათ რა ქალი უნდა იწვეს ბიჭის კრავზედ, და უკეთუ წაწალმა—ქალ-მა გაუშვირა თავისი მკლავი წაწალს-ბიჭს, ეს ის ნიშანია, რომ მას მასთან შეკავშირება სურს და ინებდება... წაწალი წაწალზედ ჯვარს ვერ დაიწერს, თუნდა რომ დააორსულოს

კიდევაც: ხალხი ჩაჰქოლავს, აღარ მიიკარებს...*) ძნელად დასაჯერებელია, რომ ორი, სავსე ლონით დაჯანთულია, გაზრდა, მომწიფებული ქალ-ვაჟი ჩახუტულნი ერთ-თად და „დავიწყებას არ მისცენ თავნი თვისნი“... (ესეც მოხდება ხოლმე,—ხოლოდ რათა არ დაორსულდეს, ქალი ნებსს არ აძლევს კაცს სრული შეკავშირებისას (coitus inter-ruptus), გაუსხლტება ხოლმე ხელიდან—და ეს ხო იგივე ჩუ-კენობაა: კაცი სუსტდება უდროვოდ სტკნება და ქალს, დი-დათ შესაძლოა, უჩნდება კიდევაც ნიმფომანია.. შემდეგი ლექსი ამტკიცებს, რომ წაწლობამ აწ შეიცვალა თავისი ელ-ფერი.

„ყოფაქამ კოკანას უთხრა,
 „ტასტ-თაქქეა გადაიხნა:
 „მითამ კი მამიდა ვიყავ“,
 „ქალმა გულს შემოიყარა
 „ხურას-იჯავრებ, ქალა:
 „დნაკება გამოიწვალა;
 „ერქვეუ გარდაიწვალა“.

დღეს საუკეთესო ქალათ ის ითვლება, რომელიც წაწ-ლობას არ მისდევს. წაწლობა ქართლ-კახეთშიაც იყო. მე თვით მოწამე ვარ, რომ შეფიცულნი და-ძმობაზე ერთ ქვეშა-გებში ჩაწოლილან, ხოლოთ შუაში ბასრი, ქარქაშიდან ამო-ღებული ხმალი ჩაუღვიათ...

ხელ მიწვევით არავინ იცის,—თუ როდის და რის გამო შემოღებული შეიქნა წაწლობა. როგორც თფილისში 1713 წ. დაბეჭდილ კურთხევანიდან სამთავნელოთ ეპისკოპოსის კვიპრიანესითა სჩანს, ეს ჩვეულება ძველის-ძველათ ყოფილა ჩვენში მიღებული; მაგრამ სამოქალაქო სჯული არ იწყნარებ-და მას, ხოლოთ ეკლესია კი შეიწყნარებდა (გვერდი 610, ლოცვა სულიერის ძმობილობის). ამგვარ და-ძმათ მღვდელი მისცემდა ხელში ორ კვლებტარს და წაუკითხავდა ლოცვას. ზოგიერთის აზრით **) ეს ჩვეულება დაუარსებია ფშავთა შო-რის ლაშა გიორგის.***), გარყვნილი კაცი იყო და რადგანაც იმ დროს მთაში თუშ-ფშავ-ხევსურთ შორის დედა-კაცის პა-ტივი დიდათ იყო დაცულიო და დაუსჯელათ ვერ ვინ შეე-ხებოდაო მას, და ლაშა გიორგი კი უკავშიროთ დედაკაცთან ვერც ერთ ღამეს ვერ გაატარებდაო, დააწესა ეს წაწლობაო—შემოიღო, მაშასადამე, ესრეთ წოდებული სარწმუნოებრი-ვი პეტერმა (религиозный гетеризм).

ჩემის აზრით კი, ეს ჩვეულება უფრო ადრეც და სხვა მიზეზის გამო არის შემოღებული—იმ დროიდან, როდესაც საქართველოს პირველით შემოესია მტერი და მის მოსაგვრებ-ლათ ვახდა საჭიროთ გაყვანა თითქმის ქუღზე კაცისა და სოფელში რჩებოდნენ მხოლოთ მოხუცინი, ყრმანი და დედა-კაცი: ძველათ ერთ გვარისანი ერთათ იდგენ, ცალკე კარს, უბანს, სოფელს შეადგენდნენ და თავის გვარის სახელს უწო-დებდნენ იმ ადგილს (ჩუკურიან-კარი, ცალ-უღლიანთ-კარი, ჯი-

*) აწ ანგვარ თჯახში ზედ-სიძეთ შეჰკავთ უცხო სოფელი, ან იმავე სოფელი, (ხოლოდ სხვა გვარის.
 **) მღვდ. რაზიკაშვილისა, როგორც გარდამოცა მისმა შვილმა დუბამ (ვაჟა-ფშაველი).
 ***) ლაშა გიორგის ეკლესიაში არისო თურმე ადამიანის გამოქან-დაკებული ასო. სსკრველია ვიცოდეთ: რამდენად ეს მართალია, უკეთუ ეს მართალია, ეს ხოლოდ ხელხლად კიდეც იმის დამტკიცება იქნება, რომ საბერძნეთის გავლენა საქართველოზედ დიდი იყო და ესე მიღებული იყო იქიდან. საბერძნეთში დაწესებული იყო ადამიანის ასოს დღესაწუ-ლობა:—ფ. ლ. ლ. თორია და ადამიანის ასოს—ფ. ლ. ლ. ყელზედ შებმულის ტარება.

ყურანთ-კარი, ქილანთ-კარი, კობიანთ-კარი, მესხიმე და სხ) ნათესაობა დიდათ სწამდათ: ერთი გვარის კაცი თავის გვარის ქალს ვერა შეირთავდა,—მეშვიდე თაობამდინ მახლობელ ნათესავებათ ითვლებოდენ. ყოველი მათგანი იყო მფარველი თავის გვარის კაცისა. უბატვირობა, მიყენებული რომელისამე წვერზე გვარისა, იყო უბატვირობა მთელი გვარისა და ყოველი წვერი გვარისა ვალდებული იყო დაეცო სახელი თავის მოძმისა, ანუ სისხლი და როდესაც ოჯახში ამოწყდებოდა მამაკაცი, ანუ ოჯახში—რომლის მიზეზებისა გამო, მამაკაცი აღარ ჩებოდა (მაგ. სალაშქროთ იყო წასული), ის ოჯახი შეიქმნებოდა მფარველობასა ქვეშე მთელი გვარისა, და ოჯახი რო უკაცოთ არ დარჩენილიყო, ყმაწვარი კაცი, როგორც ძმა, შევიდოდა იმ ოჯახში და განაგებდა მას, ვიდრე ქალი გათხოვდებოდა **). ყოველი ახალგაზრდა კაცი იყო ძმა თავის მეგვარე გასათხოვარ ქალისა.

კოლ-ქმართა უთანხმოებაზე ფშავში აქვს, რასაკვირველია, კიდევ დიდი გავლენა მშობლების, უფროსების თვით ნებობას ქალ-ვაჟ-შვილების საქმეში. ვერც ვაჟი, ვერ აირჩევს საცოლოს, ვერც ქალი საქმროს თვითონ თავის ნებით, რაც უნდა გაგიყვებით უყვარდესთ ერთი ერთმანეთი, უკეთუ მშობლების, უფროსების სურვილით ნება არ იქნება, რასაკვირველია, ესრეთ შეკავშირებულთა შორის არავითარი სიყვარული არ იქნება და ამ გვარი კავშირი სულ უბრალო მიზეზის გამო ადვილად დაირღვევის და უკეთუ მათთა უნებურათ შეკავშირებულთა, საუბედუროთ, ერთ მათგანს ანუ ორივეს ყავს სხვა წინაშე „სათრფო გულასა“ ხო, რაღა თქმა უნდა, დაირღვევის და დაირღვევის!

გვონებ, არა ნაკლებ გავლენა ფეხბრბილობაზე, გარყვნილობაზე ფშაველ დედაკაცთა რასაკვირველია—ზოგიერთა, არა ყოველთა: მთელ ერზე ესე ვერ ითქმის—აქვს მათ აღზდაც. გოგო და ბიჭი დიდიდან საღამომდინ, ხშირათ მთელ ღამესაც ერთათ არიან ხოლმე, ნახირში ერთათ მიერეკებიან და ატოვებენ საქონელს—წვირთ თუ სხვილ ფეხს. მიბაძვა ადამიანის თვისებაა მის სახლშია: თვალწინ ყოველ წაშს ხედვენ თუ როგორ პირუტყვი პირუტყვზე იწვეს და სხვ. რასაკვირველია, ამგვარ სურათების მნახველთაც აეშლებათ საღერდელი მიზიდვისა და ამ ჟამიდან იწყობა მრუშობა, გარყვნილობა, ჩუკუნობა, პირუტყვთა თანადაცება; დიდათ დამნაშავენი არიან დედ-მამანი, რომელნიც აძლევენ ნებას ქალაშვილებს ნახირში სიარულისას; ისინი ხლებიან მიზეზნი მათა უღრუოთ გარყვნილობას... მაგრამ ვმ თვალა დაუდგეს სიღარიბეს: რა ქნან უბედურ-ღარიბ-ღატაკ დედ-მამამ რომ მეტა გზა არა აქვს?!...

...ხასას უფრო მეტი პატივი აქვს, ვიდრე ჯვარ დაწერილ ცოლს. შესანიშნავი ის არის, რომ ხშირათ ხასაც და ცოლაც ერთ ქერ ქვეშ სცხოვრებენ და უკანასკნელი ემსახურება და პატივის სცემს პირველს. (პირათ ესეა და გულში კი რა უძევს უბედურ ცოლს—ეს მან თვით იცის!). ხასობა სირცხვილათ არ მიიჩნიათ და ზოგს სასიქადულოთაც აქვსთ ესე. ზოგნი ერთი ერთმანეთს პირობის წერილათ ეკვრიან და სიკვდილამდისინ არ შორდებიან ერთი ერთმანეთსა, ესე შეიძლება ვსთქვათ, იმიტაც აიხსნას, რომ მუქთა მუშა ევატების ოჯახს სიამოვნებას—სიტკბოებას სარგებლობაც მოსდევს...

არა ნაკლებ ყურადღების ღირსია, რა ზოგი ერთნი ჩვენი სულიერნი მამანი, მათში განწესებულნი, არამც თუ

**) № №. დააორსულა თავისი წაწალი და ჯვარი გადიწერა. ხალხმა მისი ეს პატროსნება გასწოლება დახ არა მოსაწონი სქაყელისა, შეცდომისა, არ შეიწყნარა, ძლიერ იწყინა და დიდხანს განდევნილ ჰყვანდა.

უშლიან ამ გვარ შეკავშირებას, პიროქით ხელსაც უმბართავენ: პირობის წერილს თავის საკუთარის ხელით უწვირენ და მოწმობენ. მე თვით მქანდა ხელში ამგვარი პირობის წერილი (მამასახლისი პრუშკა და მალაროს-კარს სულდის შემდეგ მამასახლისის დის შორის აყო ამგვარი ხელ-წერილი).

ხა'ა, რასაკვირველია, ყავს უფრო შემძლებელ, ყუათიან ოჯახიშვილს, მ. შასაიამე, მცირე ნაწილს და, გვონებ, ხასის ყოლა არ აუქმებს ზემო გამოთქმულ შესახებ წაწლობისა ჩემ აზრს.

ასეა თუ ისე, მე ჩემი აზრი გამოვსთქვი ამ წერილში მოყვანილ მოვლენახედ. დიდად და დიდათ შესაძლებელია, ვცდებოდე. ამ წერილით მე მსურს გამოვიწვიო შესახებ ზემოხსენებულ სენისა სხვათა აზრი.—მხოლოდ sine ira et studio—ულანძღ-თრგვით უფისივე აბუჩ თ ავდებთ: ezquees des opinioas ze ueit la verife...

შენი აბუ-კინო.

ქართული თეატრი

წარსულ ხუთშაბათს წარმოადგინეს კომედია აექსენტრი ცაგარლისა: „როგორც მოხვალ სვინაო, ისე წახვალ შინაო“, ჩვენმა დრამატულმა კომიტეტმა თავის მხრივ ითამაშა სხვა გვარი კომედია სათაურით „თავათ არ იყო ძმარი, ზეთ მიაქვილეს წყალიო“ სწორეთ ეს და აკლდა უბედურ ქართულ თეატრს, რომ კიდევ და კიდევ გაუგებურებულიყო, გაუმაღურებულიყო იგი ხალხს თვალში ამ გვარი პიესის წარმოდგენით. ნუ თუ ჩვენმა კომიტეტმა, რომელიც აგერ ეს ერთი თვეა ეძებს ქართველ შექსპირებს საპრემიოთ. წარმოდგენილ პიესებში ვერ მიხვდა და ვერ გაიგო, ვერ იფიქრა და ვერ გაარჩია რა უნდა იყოს კომედია და რას წარმოადგენდა ან წარმოადგენს ზემო აღნიშნული პიესა? მისი დასაბუთებით განხილვაც კი სწორეთ მოგახსენოთ შეუძლებელია. აქ არის ერთი ნამცეცი ხანუმაში, აკოფასი, რამდენიმე წვეთა თვით ხანუმასი, ყოველგვარ სინამდვილეს მოკლებული და ფსიხოლოგიურათ გაბრუებულ ტენის ნაფლეთა სურათები, რომელნიც მხოლოდ იმთ არიან ვადამპულნი ერთმანეთზე, რომ ყველა ეს ითამაშეს ერთი სახელწოდებით და გმირთა მონათვლით ერთ და იმავე სახელით ყოველ სურათში.

თამამათ შეგვიძლიან ვსთქვათ, რომ ყოველი სურათი სხვა და სხვა სახელით, რომ წარმოედგინათ პიესა თუ არას მოაგებდა დაკარგვით მაინც რაღას დაკარგავდა.

შანააზისი პიესისა ფრათ მარტივია: განათლებული კაცი ირთავს გაუნათლებელ ქალს ფულსა გულსთვის. ფულა არ არის, ისაც თავს აწვებს. ეს ყველფერა, რასაკვირველია ხდება ჩვენს ფულათ სახომ დროში, მაგრამ საქმე პიესის ტენდენციისაში კი არ არის საქმე ამ ტენდენციის დასურათ-ხატებაში, და სკენურ ხელაწვებათ გამოქანდაკებაში? ამ სურათებით შეიძლება შევეჩრდოყო, დაწეროყო კი პიესა, რასაკვირველია კასიაც იგი შეეძლება და მაგრა დღეს კი იგი, რაგორც წინეთ ვსაქკოთ, წარმოადგენს მხოლოდ ავტორის სურვილს პიესის დაწერისას. მხოლოდ სიუჟეტს და არა ძალიან პიესას.

კომიტეტი ალბათ მოსტყუვდა მხოლოდ მის საახლოთ ან არა და მეტრს მეტათ სარგებლობს მასურებელთა მოთმინებით. კიდევ კარგი რომ ხალხი ბევრი არ დაესწრო და ბევრს არ აუცრუვდა გული! მოთამაშებებზე საერთოთ უნდა ვსთქვათ რომ ყველა მათგანი სკალობდა პიესისათვის ხორცი შეესხათ მაგრამ უსულთა ხორცი მაინც ღეშათ დარჩა..

ვოდველი „არ აქვთ და არც იქია“ თუმცა მობეზრებული აქვს ჩვენს საზოგადოებას, მაგრამ მაინც სიამოვნებით იქმნა შესმენილი ვ. აბაშიძის საუცხოო თამაში.

წერილი რედაქციის მიმართ.

(პასუხათ ბ. ნ. ვლ. მესხიშვილს).

როგორც მისაღწეული იყო ქუთაისის თეატრის ანტრეპრენიორი, ბ. ვლ. მესხიშვილი, საშინაო გაუფაღრებო ჩვენს რეცენზიას. ანგარიშის გასასწორებლათ ბ. მესხიშვილმა ორ საშუალებას მიმართა: როგორც დასის რეჟისორმა—მან წერილობითი წასუსი გაგვცა, როგორც ანტრეპრენიორმა—თეატრის კარები დაგვიხურა, თითქოს ეს უგანასკნელი კერძო სამრეწველო საქმე დაწესებულება იყოს, რომლის კომერციულ საიდუმლოებასიან ბუკვადითი სიტუაციის წარმომადგენელს არაერთი დამოკიდებულება არა აქვს: „Въ рецензии „Квали“ Месхиѣвъ не нуждается“ (-ო*) ესე გვიწასუსა ქ-ნ მესხიშვილისამ—კასირმა 27 ოქტომბერს, როდესაც მას ჩვენ ხუთს დასართულებათ რედაქციის ბილეთი წარუდგინეთ. ბ. მესხიშვილმა ჯერ კადგე ერთი გვირის წინ გამოუცხადა შეკარებს: „არც ერთი ჩემ თვისარა სასურველი კორესპონდენტი თეატრში არ შემაუშეოთ“. როგორც ბ. ვლ. მესხიშვილს ასეთი რა სასურველი კორესპონდენტი შეეძინა „გვარს“ წარმომადგენელი. როგორც ჩანს, თეატრი სამრეწველო დაწესებულება არ ეთვლება თავის კომერციული საიდუმლოებით, ორემ იმ შემთხვევაში, როგორც ჩვენს, სხვებზეც არ უნდა შეეშვა. მაშ რით აისხნებ ბ. მესხიშვილის ასეთი საქციელი? მსგავსი იმით, რომ მის არ მოეწონა ჩვენი ნათქვამი, რომელიც ის დაინახა და წაიკითხა, რაც ჭეხს სრულიათ არ გვიფიქრას. ან, ჩვენი ნათქვამი: „ზოგიერთმა დასასურებულმა მსახიობმა თავი დაანება, „ტესტაჟში“ გამოვიდა და მთი აღავი თეატრისიდან ჩამოეყინა არტისტების დაიკავეს თქო. შეიძლება ვცდამ ის დასვენა გამოიყვანოს, ითქოს მარმადელ დასს ვუქებდეთ და წლებუნდეს მასე დაბლა ვაუქებდეთ? რა თქმა უნდა რომ არ შეიძლება; მაგრამ ბ. მესხიშვილმა მაინც როგორც, სურდა, ისეთი დასვენა გამოიყვანა. ჭეხს მადლოთ უბრალო ფაქტი აღვნიშნეთ და შეტი არაფერი.

ბ. მესხიშვილი ბრძანებს: „სად გინახათ, რომ ეგულა სტენასე მდგომარეობისი და ს. ლვინი იყოს?“ გამდლობთ სწავლებისთვის. ჩვენ ვამბობდით მხარის დაჭერას—სხეშივე და არა იმასე თითქოს ეგულა სტენასე მეფისი როსი, ს. ლვინი, კარნივი, კერბლი და კისი უნდა იყოს. არამც თუ ასეთი მსოფლიო კინოსები—თქვენისთანა ნიჭიერი არტისტიც კი თითო ცხელა არის რუსეთის სტენასეზე, მაგრამ ზიკსესს მწეობდათ თამაშობის ანსამბლს არ აფუქსენ. ამცხოვის კი მამზადებას სჭარო, რაც სამწუხაროთ ჩვენს არტისტებში იშვიათი მოვლენაა. სტენასთვის არ კმარა ერთი და ორი—თუ გინდ ისინი კინოსებზე იუვენს, ვინაიდან ბელისსების არ იყოს: „Гдѣ съ бѣшенными воплями Мочалова мѣшается ревъ и кривлянье Орлова, Волкова, Рыковой и другихъ, тамъ не возможенъ ансамбль, не возможна цѣльность и совокупность игры“. კომენტარიები, ჯგონებ, სჭარო არ არის.

არ შეგვიძლია არ აღვნიშნოთ აგრეთვე ის გარემოებაც, რომ ბ. მესხიშვილმა სწორეთ ოქტობრის გახუმება, სადაც მართლა სჭირათ ხმის ამოღება, თავს მსახიობის დაცვა.—ჩვენ ვამბობთ იმ გადამეტებულ ღანძლა-გინების შესახებ, რომლითაც „ახალი მიმოხილვის“ რეცენზენტი ბ. მ. მესხიშვილმა დასულ წლებში ჩვენი სტენას დამამუშვენებელ მსახიობ ქალს, ქ-ნ სხეიძეს. მთავრობას ბ. მესხიშვილმა სიტყვები: „безцѣльно поющая, слезливая особа“ („Новое Об.“ № 5584, 1901 წ.) რომლი-

თაც ბ. მ. მესხიშვილმა ქ. ჩხეიძეს. აგრეთვე გადათვადიერას იმეგ გახუთის 1900 წლის № 5562 აურდლებს. ჩვენს სტენას მსახიობი ქალი ვორდელიას როლი, ბ. მ. მესხიშვილმა დასულ წლებში, „კომინატიკას“ წავაკის, რომელიც ილავასისის სასულ-მდგანდლოში დაწესებრებულ არტორიის გაკვეთილს გეუბნებთ. სად იყო მამის თავის დასის დამცველი ბ. მესხიშვილი? მაშინ ის არ იყო რეჟისორ-ანტრეპრენიორი?! სად იყო მისი სმარი დიანობა? .

Parole.

* თუ პატრიცულ არტისტ ჩვენი მკითხველების და რედაქციის კრიტიკა და შეხედულობა არ აინტერესებს, მაშინ რატო დასკრდა „კვალის“ ფუტლებზე თავის მართლებას? ეს, ცოტა არ იყოს, უღლოკობას წავაგას.

რედაქტ.-გამომც. ან. თ.-წერეთლისა.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი.

ზარსკეგვ 22 ნოემბერს 1902 წელს

„თბილისის კრუჟოკის“ დარბაზში სასარგებლოთ ზემო ატეხლის სამიწათ-მოქმედო სახელონო გამასწორებელ კოლონიისა, რომელიც იმყოფება **სელაგოში იმპერატორის** მფარველობის ქვეშ, გამართულ იქმნება

ს ა ლ ა მ ო

მუსიკალური და ლიტერატურული განყოფილებით.

მონაწილეობას მიიღებენ ცნობილი მომღერალი: ვეჟუსიკინი და მკითხველნი.

დაუკრავს კალანისის მოწაფეთა მუსიკა. დაწვრილებით აფიშებში. ბილეთების ფასი ორი მანეთი და ორი შაურია. ყოველგვარი შემოწირულება დიდის მადლობით იქნება მიღებული.

კონცერტი დაიწეება 3¹/₂ საათსე, საღამო—10 საათსე.

ლიასანლისი საღამოსისა ციხის ქალთა კომიტეტის თავმჯდომარე ლ. სეფინისა.

ბაღეთები იუიდება: გამასწორებელ კოლონიის საზოგადოების წევრებთან: ა. ს. ფრენკელთან (გრიბოელოვის ქ. №33) ა. პ. მირონოვიჩთან და ა. ა. მაქსიმოვიჩთან (სასამართლო პალატაში), ხიდდეკელის წიგნის მაღაზიაში, ლოტის საკანდიტეროში და თბილისის „კრუჟოკში“.

სასწავლო და პანსიონი.

სამუდამიშვილისა

ვერა, სლებცოვის ქუჩა, № 13. ზემმელის აფთიექის მხლობლათ.

ამზადებს ბავშვებს საშუალო სასწავლებლებისათვის (გიმნაზია, რეალური და კომერციული სასწავლებლები, კადეტთა კორპუსი და სხვ.). იქვე ამზადებენ მოწაფეებს, რომელთაც დანიშნული აქვთ ხელ-მეორეთ გამოცთა (переэкзаменовки).

ტელეფონი 617

დილის იაფ-ფასიანი წარმოდგენა

ქართული თეატრი

კვირას, 10 ნოემბერს 1902 წ.

ქართული დრამატულის საზოგადოების დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება

დაკლებულს ფასებით

პასტიოსნება

კომ. 4 მოქ. გენრ. ზუდგრმანისა; თარ. არ. ახნაზაროვისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ-ნნი: ნ. გაბონია-ცაგარლისა, ნ. გამყრელიძისა, ალ. კარგარცოცი, ოლ. ლეჟავა, ნ. რონელი; ბ-ნნი: დ. აწურელი, ვ. გამყრელიძე, გ. გედევანოვი, ვ. გუნია, ი. ივანიძე, ს. სვიმონიძე, კ. შათირიშვილი, რომანიშვილი, ჟღენტი და სხვ.

ადგილების ფასი: ლოყები 4 მანეთიდან 8 მან.-დე; პარტეტი 50 კ. დან 1 მ. 50 კ.-მდე, ამფითეატრი 60 კ.-დან 80 კ.-მდე; ვალერეია 20 კ.-დან 35 კ.-მდე.

შეგირდებისათვის ადგილები 40 კაბ.

დასაწყისი შუადღის 12 საათზე.

მზადდება წარმოსადგენათ „კოვერლის მკვლელობა“, „მუშაკი და ნებიერი“, „მტერ-მოყვარე ძმები“.

თეატრის გამგეობა უმარჩილეს სთხოვს მაყურებლებს, ზიკსის მოქმედების დროს ტანს ნუ დაუკრავენ და ნუ გამოიწყვიტენ ხელზე მისხიობთ, რადგან უდრყო-დროს მოქმედების შეწყვეტა ზიკსის ახდენს და მისხიობთაც აკრძალული აქვთ მოქმედების დასრულებამდე გამოსვლა თავის დასაკრავათ.

რეჟისორი ვ. გუნას

იბეჭდება და გამოვა ნოემბერში 1903 წლის

„საქართველოს კალენდარი“

ვ. გუნასი.

გამოც. ქართველთა შორის წ.-კითხვის გამავრც. საზოგადოებისა. კალენდარი დასურათებული იქნება მრავალის სურათით, როგორც ჩვენის, ისე უცხოეთის ცხოვრებიდან. კალენდარში მოთავსებული იქნება გარდა საკალენდრო ცნობებისა სალიტერატურო განყოფილებაც.

მიიღება განცხადებები კალენდარში დასაბეჭდო შემდეგის ზიკით: **ქართული თეატრი**

კალენდრის თავში მთელი გვერდი ღირს—10 მ., 1/2 გვ.—6 მან.; კალენდრის ბოლოში—1 გვერდი—7 მან., 1/2 გვ.—4 მ., 1/4 გვ.—2 მ., მარტ ოაღრესის გამოცხადება—1 მან.

განცხადება მიიღება

ტფილისში—ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრც. საზ. განცხადებაში.
ქუთაისში—ვ. ბუგაჩიშვილისა და შიტ. ჯადაძისთან.
ბათუმში—მ. ნაკვალაძისთან და კე. ჭელიძისთან.
ნოემბერში გამოვა „ქართ. შ. წ.-კითხ. გამავრც. საზ. გამავრც.“

კელის კალენდარი.

თფილისის კერძო სტამბურნალთ

გაღვიანაშვილისა

(კუკია, ნიკოლაშის ქუჩა, სახლი საგინაშვილისა, № 21).

ტელეფონი № 274.

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ დღე.

დ ი ღ ი თ:

- გ. ი. ჭიჭინაძე—კბილის სნეულეებანი, 8—10 საათ.
- ნ. ტ. მულანია.—ყურისა, ყელისა და ცხვირის 9—10.
- გ. გ. მადლაშვილი—შინაგან. სამშ ხუთშ. და შაბათობით 10—11.
- ლ. ა. კამაგა.—საშარდეს (ქირურგიული) ავადმყოფობათვის: სამშაბათობით, ხუთშაბათობით და შაბათობით 01 საათიდან 11-მდის.
- ი. ზ. ახალშენაშვილი—კბილის სნეულეებანი, 11—12.
- კ. მ. ელიაშვილი—შინაგ. და ბავშ. 11—12.
- დ. ა. გუგუნიანი—შინაგანი, ნერვებისა და წამლობა ელექტრონით 12—1 ს.
- ვ. მ. მანსვეტოვა—შინაგანი, ნერვების, და ბავშვებისა სამშაბ. და პარასკ. 1—2. კვრობით—9—11.
- ს. გ. ბანსუკავა—დედათა სნეულეებანი, ორშაბათობით ოთშშაბათობით და პარასკეობით, 12—1.
- გ. მ. აბაზდაშვილი—სიფილისისა, კანისა და საშარდესი 1—2.
- გ. გ. სობლექსკაი—ქირურგ. და ორტოპედიულის ორშ., ოთშშ. და პარასკ. 1—3.

ს ა ღ ა მ თ ი:

- ი. ნ. თუმანიშვილი—დედათა სნეულეებანი, 5—6.
- ს. გ. მადლაშვილი—შინაგანი, ბავშვებისა და ყვავილის აცრა, მიკრო-ქიმიური ბაქტერიოლოგიური გამოკვლევანი 5—6. სამკურნალოს აქვს საწოლი ოთახები. ფასი რჩევა-დარიგებისა 50 კაბ., ოპერაციები და კრაოტები მორიგებით.

სოლოლაკში, სერგიევის ქუჩაზე,
მირსოევის სახლებში № 1, გაიხსნა

სახალი სტამბა

ძმათა თავართქილაძეებისა,

რომელიც დაიწიეს მოქმედებს აგვისტოს ჰარკელიდან,
მიიღება საბეჭდო საქმეები ეკლას ენებზედ, სტამბა შემოკვეთად
საქმეებს ასრულებს

სწრაფათ და თავის დროზედ.

ამ სტამბასთან იქნება უმთავრესი საწყობი საკუთარ გა-
მოცემათა.

ვისაც ჩვენ ფირმასთან საქმე აქვს, ან ექნება, ვთხოვთ
დღეიდან მოგვმართონ თვალისის ამ ადრესით: **თიფლის, ბრ.
თავართქილაძე.**

საფაბრიკო საწყობი

ზ. კალიშენის

სააპტიონერო საზოგადოებისა

რეევის ქალღის ფაბრიკის ამხანაგობისა და კომუნიკაციის
ქალღის ფაბრიკისა.

თფილისი, გოლოვ. შრომ. მანთაშევის სასაღამო, ბაჰო მილი-
უტინის ქუჩა, გრანდ-ოტელის ქვემოდ. ქალღლი ყოველ გვირ
ფოსტის, საწერ, წიგნის, ალბომის, გაზეთის, საბეჭდი და
ქონდმტუკის, ბოთლის გასახვევი და სხვა; აგრეთვე წიგნები,
კონვერტები, საწერი საკანცელარიო საგნები. ტელეფონ № 679

გოითხოვით უვალგან

მ. ლალიძის

საუკეთესო ქარხნის წყალი,

რადგანაც იგი მომხადებულია საუკეთესოდ და კემო
და არომატიც მართლა და მშენიერი აქვს.

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА

« НА »

ежедневную газету политики, литературы и общественной
ЖИЗНИ

КУРЬЕРЪ

(V ГОДЪ ИЗДАНІЯ)

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

на 8 мѣсяц. 2 руб. на 2 мѣсяц. 1 руб. 40 коп. на
1 мѣсяц. 75 коп.

Для учащихся въ высшихъ учебн. заведеніяхъ на 1 м. 60 к.

Переходъ изъ годовыхъ подписчиковъ на разсрочку въ по-
лугодовые или на другіе сроки не допускается.

Прежніе подписчики, при возобновленіи подписки, благо-
волятъ прилагать бандероль, подъ которой они уже получали
газету.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНАЯ

финансово-экономическая, торговая и про-
мышленно-техническая газета

„ПРОМЫШЛЕННЫЙ МІРЪ“

Газета «Промышленный Миръ» выходитъ еженедельно,
въ объемѣ около 3 листовъ текста, и содержитъ слѣ-
дующіе отдѣлы:

- I. Правительственныя распоряженія.
- II. Статьи, обзоры и корреспонденціи по финансово-эко-
номическимъ и торгово-промышленнымъ вопросамъ.
- III. Хроника.
- IV. Кредитъ и банковое дѣло.
- V. Акціонерное дѣло.
- VI. Фабрично-заводскій отдѣлъ.
- VII. Горное дѣло.
- VIII. Хлѣбная торговля и мукомольная промышленность.
- IX. Страховое дѣло.
- X. Пути сообщенія, тарифы, фрахты.
- XI. Обзоръ печати и библиографія.
- XII. Вопросы и отвѣты (практическія свѣдѣнія, указанія и
сообщенія промышленнымъ дѣятелямъ).
- XIII. Объявленія

Редакція газеты „Промышленный Миръ“ относится съ цел-
нымъ безпристрастіемъ ко всякому обоснованному мнѣнію по воп-
росамъ нашего экономическаго быта.

Столбцы газеты открыты какъ для представителей эконо-
мической науки, такъ и для просвѣщенныхъ практическихъ дѣя-
телей, которые прямо заинтересованы въ томъ, чтобы нужды
разныхъ отраслей торгово-промышленной дѣятельности своевре-
менно останавливали на себѣ вниманіе общества и правительства.

Кромѣ указанныхъ отдѣловъ, въ 1903 г. будетъ введенъ
самостоятельный отдѣлъ „ПОЛИТЕХНИКА“ (иллюстриро-
ванный вѣстникъ практической техники и экономики производствъ),
который представитъ картину промышленнаго и технич. прогресса
въ различныхъ областяхъ за текущій годъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА съ пересылкой и доставкой:
на годъ — 10 руб., полгода — 5 р. и четвъ года — 3 р.
Подписка принимается въ конторѣ редакціи: С-Петербургъ,
Коломенская ул., д. № 1. и во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.
Пробныя № № высылаются по первому требованію **БЕЗПЛАТНО.**
Редакторъ-Издатель **А. С. ЗАЛШУПИНЪ.**